

4. 38 21.
Linnas ja maal.

~~~~~  
**Ruutmäng kolmes järgus.**  
~~~~~

Saksa keelest ümber teinud

A. A. Hermann.

Mängitud kõige esite Peterburgis
„Palme“ seltsi saalis 16. februaril 1873, ja pärast Tartus
„Wanemuine“ seltsis 9. ja 16. Septembril 1873.

— e + 9 —
Tartus 1875.

Trükitud H. Laakmanni kulu ja kirjadega

C e s s ö n a.

Järgmise näitemängu olen Jfflandi saksa keeli tüki järele, nimega „die Hagestolzen“, eesti keelde ümber teinud, mitte ümber pannud. Saksa keeles on sel tükil 5 järku ja 12 mängijat, kellest minu ümbertegemises 3 järku ja 6 mängijat sai, sest et ta oma endisel näul liig raske mängida on. See sündis ka osalt selle pärast, et mul Peterburgis, kus see tükk kõige esite eesti keeli mängitud sai, mitte nii palju inimesi saadaval ei olnud. Kes ise esimest korda näitemängu on alustanud, teab küll, kui palju waewa niisugune asi nõuab, enne kui ta korda läheb. Nii oli see ka Peterburgis, kus päälegi inimesed, kes eesti keeli mängida wõiwad, wäga raskeid leida on. Seda enam tänu wäärt on need, kes oma abi selle juure andsiwad, ja ma ei täi selle pärast nende auusaid nimesid siin mitte nimetamata jätta. Riisa osa mängis neitsit Cordts, kes nüüd juba mullas hingab, kus talle rahulist und soowime, Mari osa neitsit

Jakobson ja mamsel Triine osa neitsit Waarmann. Meesterahwast mängis teenri Peetri osa kooliherra Cordts, ülemal nimetatud neitsi wend, Brits Pärna osa kooliherra Säbelmann ja Reinholdi osa nende ribad kirjutaja. Talitamises ja ettevalmises olivad mulle lahkest abiks kooliherrad Nachmann ja Seeland Peterburgis, mis eest neile tänu wõlgu olen. Tükk sai „Palme“ seltsi saalis, mis selle seltsi eestseisus lahkest meile pruukida andis, ära mängitud ja nähti päältkuljad, kellest, ehk küll suures linnas laiali pillatud elawad, kaunis rohkesti oli kokku tulnud, mänguga rahul olewat.

Tüki päris tegija Jffland on saksa kirjameeste seas kuulus mees, ometi antakse talle ka mõni süüd ja belbakse, et ta liig „magus-hapuste“ kirjutab, see on palju sõnu teeb, aga wähe tegu näitab. Aga kõik saksa kirjamehed tunnistawad, et see tükk, mis siin eesti keelde ümber tehtud on, kõige parem tema töödest kirja-põllul olla. Tüki põhjused on ümbertegemises jekssamaks jäänud, ta nagu on aga hoopis teiseks saanud. Ka on minu püüdmine olnud, teda meie rahwa elu kohta passida, nii palju kui võimalik oli ja saadan ta jeda wiisi rahwa kätte.

Wäljaandja.

Dsalised.

Reinhold, mõisa omanik, linnas elamas.

Mamsel Triine, tema õde.

Peeter, Reinholdi teener.

Prits Pärn, rentnik Reinholdi wallas.

Mari, tema naene.

Liisa, Mari õde.

**Esimene järk mängib linnas, teine ja kolmas
järk maal.**

Esimene järe.

Üks uhke tuba Reinholdi majas, ilusaste majariistadega wälja ehitud. Toal on üks keskne ja kaks külgest.

Esimene etteaste.

R e i n h o l d (istub pehme sohwa peal wälja sirutatud, ühes.)

R e i n h o l d (pahaselt).

Säh, siin ma nüüd istun ja mõtlen järele, mis pean tegema, ehk kuda enesele paremat elu saatma, aga siiski jään ilma nõuuta, nagu pääta lana ja midagi ei tule meelde. See alatine pallidel ja wõeraspidudel käimine on mo nii äratüütant, et ma enam oma elust kõige vähemat rõõmu ei tunne. Tõe poolest, ma olin palju õnnelikum, kui alles waene eesti talupoisike olin ja metsas karjas käisin. Hoolsa õppimise ja Sumala õnnistuse läbi olen ma suureks rikkaks meheks saanud ja mul ei ole kellegist puudu. Aga, mis see kõik aitab, kui ma kuskiltgi häid sõpru ei leia. Palju maid olen ma läbi reisinud ja elan nüüd siin linnas, aga rõõmu ega lõbudust ei leia ma kuskilt. Minu ainus rõõm ja lahutus, mis mo paha meelt mõni kord laugemale peletab, on mo pika warrega piip ja mo wana kuisu, kes oma

nurumisega tihti mo tuska wähen dab. (Tobitab pilpu ja puhub pahal meelel suuri suitsupilwi wälja ja hüüab siis kassil:) Tiis, tiis, tiis! — Kus ta ometi on jäänud, mo wana sõber ja mo ainus meelejahutus, sest kõik teised, kes mo ligi tulewad ehk minu sõbraks endid nimetawad, teewad jeda üksi morikkuse pärast. (Tõuseb püsti ja hakkab edasi tagasi läima ja kutsub jälle: tiis, tiis! tiis, tiis! aga kass ei tule.) Kus ta ometi peaks olema, see minu kiisu, — ega talle ometi midagi wiga ole sündinud. (Käib mõttes ümber.) Jah, ma seisan üsna ilma toeta, ilma armastuse, ilma nõuandjata ilmas ja kõik, kes mo ümber on, pole muud kui waltsnäud ja oma kasu-püüdjad. Wanaduse aeg astub ka jõudsa sammuga ligemale ja mul ei ole tõeste kedagi, kes mo eest armastuse pärast hoolt kannaks. Oh raha, raha, sa inimeste südamete pahaks muutja! — Minu süda ihal dab armastust, tal on suur janu selle järele, aga tal ei ole kedagi, keda ta võiks armastada ja kelle pärast ta võiks ja tohiks olla. Oh, oh! mis peab niisugusest elust wiimaks wälja tulema!? — (Ta hõitab:) Peeter! Peeter ae!

Teine etteaste.

Reinhold. Peeter.

Peeter (häämeeliskult ja sõbraliskult).

Mo armas herra, mis te käsitate?

Reinhold (kita weel pahaselt).

Ma ei ole kõigel bööl nahka filma pääle saanud.

P e e t e r.

Oi, see on jo wäga kahju!

R e i n h o l d.

Mis inetu kisa siin wasta hommitut kuulda oli?

P e e t e r.

Kas täna?

R e i n h o l d.

Jah, umbes kella kuue aeg. — See kostis nagu kassi karjumine.

P e e t e r.

Ah jah! — — ja, ja, — see oli meie kiisu.

R e i n h o l d (ruttu).

Mis kiisul wiga on?

P e e t e r.

Teda ei ole enam.

R e i n h o l d.

Kuda? Kas kiisu surnud?!

P e e t e r.

Jah! — Ta warastas alati teie hää piima ära ja teie olite pahane selle üle, sellepärast olen armastusest teie wasta eila natuke — kihwti — —

R e i n h o l d (surjalt).

Sina paha inime! Minu kiisu ära kihwtida.

P e e t e r (arglikult).

Uga teil oli jo alati paha meel selle üle,
kui — kui — —

R e i n h o l d.

Ma sallisin seda elajat hää meelega.

P e e t e r.

Ja et ta iga hommiku teie piima warastas, siis —

R e i n h o l d.

Küllalt sest! Jäta järele!

P e e t e r.

Kas käsitate oma lohwi tuua?

R e i n h o l d.

Ei ole waja.

P e e t e r.

Uga? —

R e i n h o l d.

Too mulle üks klaas wet.

P e e t e r.

Kohe, filmapiisk, kulla herra! (Ta läheb.)

R e i n h o l d (üksi, väga pahaselt).

Luud kondid lööksin tal puruks, et ta minu
kiisu ära surmas. Oli küll paljas kass aga ta
nurus nii lahkelt mo ümber, kui wähest kodu
tuln ja legi mulle sagedaste enam rõõmu, kui

mo õe paljad sõnad ja — enam kui terve Peeter.
Nüüd olen sestki rõõmust ilma. — Aga, — ma
olen vihane, pean ennast taltfima.

Peeter (klaasi weega).

Sähke, siin on wesi, mo kulla herra!

Reinhold (wõtab wet).

See wesi on jo segane.

Peeter.

Kulla pai — —

Reinhold (maltseb).

Ja üle õõ seisnud.

Peeter.

Ei ole jo, kulla herra! —

Reinhold.

Wista ta ära! — — Kuule, kas oled täna
juba wäljas käinud?

Peeter.

Jah, kulla herra!

Reinhold.

Mis uudist kuulda?

Peeter.

Rentnit Pärn teie wallast oli siin ja laebas —

Reinhold (ruttu).

Mina ei küsin'd jo mitte, kes siin oli, waid
ma küsisin — —

Peeter.

Mis — kulla herra?

Reinhold.

Kus sa käisid?

Peeter.

Kirikus käisin, kulla herra.

Reinhold.

Siis läksid jo — Sternberg'i majast mööda?

Peeter.

Sigidalt mööda, kulla herra.

Reinhold.

Noh, kas siis midagi kuulnud wõi näinud
oleb temast?

Peeter (juhust).

Kellest, pai herra?

Reinhold.

Tainapää! Kas sa ei tea, kellest!

Peeter.

Ah soo! Mamselist tahate teadust saada?
Oleksite seda mulle weerand sõnagagi nimetanud,
et iemast kuulda tahate, ma oleksin, kes teab,

kui palju jutustanud, ehk oleksite siis jälle ometi
lahkemaiks saanud.

Reinhold.

Mine oma teed!

Peeter.

Mamsel Sternberg, see on terve, nagu kala
wees, priis ja wiis nagu —

Reinhold.

Kasi wälja, ütlen sulle — kasi!

Peeter.

Ja, mo kulla herra, ma tahan minna, aga
— aga —

Reinhold.

Noh, mis weel?

Peeter.

Ah! (Pool nuttes.) See wana hää mõistusõna
on küll õige, mis ütleb: Kassid ja naesed on ti-
gedast. Emb kumb neist on nüüd süüdlane, et
ma pean wälja kasima, kas kiisu ehk mamsel
Sternberg. (Läheb ära).

Reinhold.

Oh, oh! miks ei ole ma seda juba kümne
aasta eest teinud! Kes ütleb mulle, kui seda nüüd
teen, et rohkem sidemid katki kisun, kui koku
sõlmin?

Kolmas etteaste.

Reinhold. Mamsel Triine.

Mamsel.

Mis see tähendab, armas wend; ja oled
Peetri üle wihane olnud?

Reinhold.

Sest et ta minu küsu ära surmas.

Mamsel.

Sel elajal oli tige meel ja warastas palju.

Reinhold.

Küllalt! ta on otsas.

Mamsel.

Aga, mis Peeter siis süüdi tegi?

Reinhold.

Ma ei taha midagi enam sest kuulda.

Mamsel.

Aga Peeter ei ole ometi —

Reinhold.

Jäta järele üks kord!

Mamsel.

Ei mitte, ütlen ma, sina pead kuulma. Sga
päewaga lähed ja pahuramaks.

Reinhold.

Sga päewaga saan ma ka õnnetumaks.

Mamsel.

Kas haigusest wõeh? Küsi tohtrilt ja wõta
nust rohtusid.

Reinhold.

Tühi kõik! Masta aasta järele topite mulle pulwrid ja tilku. Igal nädalil leiab arst uue haiguse minu küljes, ühte puhku maitsan talle kallist hinda ja paremaks ma ometi ei saa. Minu otsus on — apteegist ei lasse ma enam midagi tuua ja arst saab siis üksi mulle meele järel olema, kui ta minu südame haigust tahab arstida.

Mamsel.

Südame haigust?

Reinhold.

Mo süda on armastusest tühi!

Mamsel.

Aga kas mina sind ei armasta!

Reinhold.

Jah, aga selle eest olen ma sulle ka tänulik olnud, kui ma mitu kord kosi mise sinu nõuu järele katki jätsin. Pääle selle — armastus sinu wasta ei täida mo südant mitte täieste.

Mamsel.

Kuda nii?

Reinhold.

Sul on wähe waja, õnnelik olla. Üks kapiteälis walget pesu — maotkas kohni — kirju kaelapaelaga kutsikas — assekureeritud kapitalpaber ja üks ilus uhke tool kirikus; kui ma seda sulle kõik saan muretsjenud, siis arwan, et oma wenna kohusse sinu wastu olen täitnud.

M a m s e l.

Kellele sa siis veel enam tööksid teha?

R e i n h o l d.

Oma armsale naisele ja lastele, kui mul neid oleks.

M a m s e l.

Kas see on minu süüd, et sa alles poisimees oled?

R e i n h o l d.

Noh, minu süüd veel vähem. — Oh! õde, ma sooviksin, et sul oleks, mis mina enesele soovin — üks perekond.

M a m s e l.

Oh, ei mitte! armas wend! Eks sina siis ole minu pärast? Üle selle lihtsese wäljal ja wärsed — see on kõik minu perekond. (Nad istuwad maha.)

R e i n h o l d.

Siiski oleks parem, kui sa ühe tubli mehe kõrwal oma laste eest hoolt kannaksid. — Sa tead jo, et ma sest ammugi aru ei saanud, miks sa mehele ei läinud, kui sa küll nii häa partii oleksid wõinud teha.

M a m s e l.

Aga mitte ühe kindla!

R e i n h o l d.

Sest et sa nii rikast ei leidnud, kui tahtsid?

Sa oled jo isegi rikas ja teiste rikkust ei ole sulle wajagi.

M a m s e l.

Taga parem!

R e i n h o l d.

Ma loodan, et sa waesuse eest hoolt kannad. Üks süda ilma armastuseta on hirmus. — Jah, õde, ma pean sind väga õnnetuks. Sa enamaste sinu pärast ei ole ma mitte naest võtnud, sest et ma sind oma majast ei tahtnud lautada. Aga

M a m s e l.

Aga?

R e i n h o l d.

Ma saan wanemaks!

M a m s e l (ohkab).

Jah, nii ta on!

R e i n h o l d.

Sa olen tõmbem, kui ma oma aastate järele peaksin olema. Mo waim saab nüriks ja mo süda nõuab järele jätmata üht seisust, mis tal weel ei ole.

M a m s e l.

Ah, kuida teeksid sa ühe naese õnnetuks!

R e i n h o l d.

Kuida nii?

M a m s e l.

Mõttele oma tujude pääle!

Reinhold.

Üks tubli mees peletab nad ära.

Mamsel.

Pääle selle — kui ja — nii — üks 15 aastat noorem oleksid?

Reinhold.

Miks on need aastad kadun'd? (Äraste).
Mitspäraft?

Mamsel.

Armastusest ei võta sind ükski enam!

Reinhold (oheldes).

Muidugi!

Mamsel.

Üksi raha päraft; kui su aga seda küll on meie nüüdse aja naestele!

Reinhold.

Nii tihti on see mind tagasi hirmutanud.
Aga kas siis pean oma elu õnne selle kartusele ohwerdama?

Mamsel.

Üks noor mees, ja, see võib peremees olla.
Aga sinu aastates oled iga walju ehk tõeliku pilgu päraft ühe noore naese wastu piinaja. Siis tulewad noored trööstijad —

Reinhold.

Oh — eks ta ole küll liig tõsi!

M a m s e l.

Need — noh need trööstiwad —

R e i n h o l d.

Mitte rohkem sest — ma palun sind!

M a m s e l.

Ja ja ei tunne ennast mitte. Sa ei tea, kui imelik ja oled. Waata, Peeter nutab silmad pääst, et ja nii kuri tema wastu olid. Ta on walmis, iga alati elu sinu eest jätma. Ja ja oled nii kõwa südamega!

R e i n h o l d.

Kõwa südamega?

M a m s e l.

Muidugi. Keegi ei ole so wastu nii truu kui tubli Peeter ja mina. Mitte sammugi ei lase me sind eneste silmast. Iga palukest walwame meie, mis ja suhu wõtab. So hinge õhu loeme ära, kui arwame, et haiglane oled. Ilma ja tuule järele waatame, kui kodust ära lähed.

R e i n h o l d.

Ah ja! ah ja, ja! nii 'p ta on!

M a m s e l.

Ja mis on see tänu selle eest? Üks tubli truu mees saab pahade sõnadega alwastatud ja uksest wälja aetud ja oma õde peab ka tundma, et — —

Reinhold.

Säh mo käsi selle pääle, ma tunnen kõik jo hooletandmise ja mure minu eest ära, kui sa ka wähest liiale lähed.

Mamsel.

Liiale lähen? Liiale — —

Reinhold.

Käsi siia! So! ole wagane! Ma teen jo kõik, et rahu saab.

Mamsel.

Sa pead aga ka Peetrile hää sõna ütleva.

Reinhold.

Pärast, pärast. Juhuforral.

Mamsel.

Ei, armas wend! Üks õige ristiinimene peab oma paha töö kohe jälle hääks tegema.

Reinhold.

Aga mõtle ometi, et ma oma kiisut armastasin — —

Mamsel.

Oh, mis! Inime ei pea mitte elaja küljes kõtkuma. Peeter on inime. Ta nutab. Ta ei jää mitte rahule, kui sa ühte mõistmata elaja looma enamaks arwad kui teda. Noh, kas kutsun teda ja sa ütled talle ühe lahke sõna?

Reinhold.

Aga mõtle —

Mamsel.

Mina ei jää mitte enne rahule, ega lähe sinu juurest ära, kui sa seda oled teinud.

Reinhold.

Noh, olgu siis, majarahu pärast kutsu teda!

Mamsel (hüüab).

Peeter! Peeter, kuule!

Neljas etteaste.

Endised. Peeter.

Peeter (nutustel).

Mamsel!

Mamsel.

Sääl on Peeter. Räägi, armas wend!

Reinhold.

Mul on kahju, Peeter, et iso swastu wali olin, aga — ka mo küsust on mul kahju. Aga jääme sest wait!

Peeter.

Jumal tänatud, et nüüd jälle lahke olete! Ma oleksin kät oma külge pannud, kui see nii oleks jäänud.

M a m s e l.

Kas kuuleb, armas wend? Ta olesk kät oma külge pannud.

P e e t e r (rõõmsaste).

Kas käsitate nüüd jälle edasi rääkida mamsel Sternbergist?

M a m s e l.

Mamsel Sternbergist? Kas temast oled rääkinud?

R e i n h o l d (Peetrisle).

Mine oma teed!

P e e t e r.

Waatke, mamsel, herra kuuleb hää meelega mamsel Sternbergist, aga keelab siiski mind kõnelemast.

M a m s e l.

Räägi siis ometi, Peeter, mis sa tast tead.

P e e t e r.

Täna lõunal on Sternbergi juures suur jõbmaag; 28 inimest on kutsutud.

M a m s e l.

28 inimest! Oi, oi!

R e i n h o l d.

See üle liig kulu on ära kandmata, mis säälmajas üles läheb nende alatiste jõbmaagadega ja pidudega!

M a m s e l.

Sternbergid on jõuukad!

R e i n h o l d.

See kulu teeb nad wiimaks pankrotiks.

M a m s e l.

Ei seda wiist küll mitte; aga — meest ei saa ta süügi.

R e i n h o l d.

'Poletks seda liiga kulu — — muidu on ta kaunis kena tüdruk.

M a m s e l.

Jah. Aga kes mees ei ehmata selle mõtte eest ära, kolme aasta pärast wälja panditud saada!

R e i n h o l d.

Sa jah, see suur kulu keelab kõik.

M a m s e l.

Mis kõik?

R e i n h o l d.

Kõik külgehaakamist.

M a m s e l.

Kelle poolt?

R e i n h o l d (kõhutates).

Noh — eks — meeste poolt, kes teda tahaksiwad.

M a m s e

Et ta ole. (Siin vahel koputab keegi ja Peter läheb jälja vaatama.)

Viies etteaste.

Reinhold. Mamsel Triine.

Reinhold.

Kes säält peaks tulema diete?

M a m s e l.

Wist herra Sternberg sind lõunasöömaajale kutsuma.

Reinhold.

Ta on mind juba kutsunud, aga ma ei läinud, sest et ma natuke haiglane olen. Ma lubasin pärast sööma natuke sinna minna.

Kuues etteaste.

Endised. Peeter.

Reinhold.

Noh, kes jääb on?

P e e t e r.

Rentnik Brits Pärn.

Reinhold.

Tulgu ta sisse.

P e e t e r.

Ta ei jõua jälle kõike renti ära maksta.

Reinhold.

Ma pean korra ise linnast oma mõisat waatama minema, siis näen, kuida lugu on ja wõin ennast ühes ka natuke jahutada.

Mamsel.

Sääl Pärna juures on üks paha majapidamine.

Peeter.

Raene ei ole kellegi perenaene, sest ep see tuleb.

Mamsel.

Kiiete plika, muud midagi. Kolm last kaetud nagu junkrud. Pääle selle alatised wõeraspeud ja söbmaõhtud.

Peeter.

Pool tüla tuleb alati sinna kofku ja siis joowad ja lauwad ühes kous.

Mamsel.

Sa sel wiisil tahab ta weel rendi alandamist! Kena küll!

Reinhold.

Minu häädus saab sagedaste kurjaste pruugitud.

Mamsel.

Kas saad sest üks kord aru?

Reinhold.

Sah saan!

M a m s e l.

Jumal tänatud!

R e i n h o l d.

Uga ta saab iga pidi kurjaste pruugitud, et ma ei tea, mis ma pean tegema, seda wähenbada. Uga las' Pärn astub sisse.

B e e t e r.

Beate oma südame hästi kõwaks lööma, sest see mees oskab teha, nagu oleks ta kõige ilma süütam laps. (Kõrwale.) Nii oleks korras olema, kui Pärn kohast wälja aetaks, sest kui mo herra tõeste naese wõtab, nagu kuulda on, siis oleks jäl minu jauks kaunis kena elukoht olema. (Läheb ära.)

M a m s e l.

Ma arwan, et ja Jumala õnnistust, mis jäl wäljas kaswab, enam kauemine ei raiska, waid niisugused kohast wälja ajad.

Seitsmes etteaste.

E n d i s e d. Rentnik P ä r n.

P ä r n.

Tere, aulik herra ja preili!

R e i n h o l d.

Tere, tere! Mis kuulda?

P ä r n.

Pool aastat on möödas, tulin jälle oma renti maksma. Siin — siin on — 60 rubla. Diguse järele peaks 120 olema.

M a m s e l.

Kus teist 60 rubla on?

P ä r n.

Oh andke armu! Ma ei jõudnud neid enam kogu korjata, sest et naene ja lapsed ja sulased ihukatet ja süüa tahavad.

R e i n h o l d.

Kõik häa, aga siisgi — mo sõber —

M a m s e l (terawalt).

Mitte wõeraspidusid pidada ja juua ja uhkeid riidid kanda — —

P ä r n (naeratates).

Kas meie peame seda kõik teinud olema?

M a m s e l.

Säh mulle! Ta naerab veel selle üle!

P ä r n.

Julge meelega. Sest teie ei usu seda küll mitte enne, kui järele kuulate. Tehke seda. Siis naerate ka nii kui mina, kui näete, kui waeseste me elame.

M a m s e l.

Siin puudub 60 rubla.

P ä r n (ohkab).

Jah!

M a m s e l.

Ja kust need peavad wälja tulema?

P ä r n.

Meie kätte tööst Jumala õnnistuse läbi.

M a m s e l.

Millaks?

P ä r n.

30 rubla Jõuluks ja 30 Lihawõtteks, kui mina, mo tubli naene ja mo kolm last terwise juure järe.

M a m s e l.

Terweks jääte! terweks jääte! Kui te palju joote ja liiaks sööte —

P ä r n.

Di Jumaluse, millal meie siis jeda kõik tegime? Oh kui teie kõwa olete, preili! Oleksite teie minu naene ja minu Mari oleks teie asemel, ei tema mind küll nii oleks seisma jätnud, nagu teie nüüd minuga teete.

R e i n h o l d (liigutatud).

Sul on aega maksimisega Lihawõtteni.

P ä r n (häätsmeel).

Andku Jumal teile terwist! Täna wäga! Waatke, ma olen teid liigutanud ja teie saite helbeks, sest et ma oma naesest jutustasin. See

on üsna ime. Iga kord enamaste, kui ma hädas olen ja temast räägin, tuleb see mo südamest ja siis aitab ka Jumal iga kord. Ta ei ole küll kopikutgi ligi toonud, kui ma teda võtsin, aga ta on usin ja hää. Kuhu ta läheb, teevad inimesed rõõmsad näud, waatawad ta otša aukartusega ja aitavad warsti, kui waja on. Kas see ei ole enam kui kõik kaasaraha? Selle pärast olen ma ka julgenud naest võtta ja — küll näete, aus preili — et mo käsi weel hästi saab käima.

M a m s e l.

Mis lorid tühja! Oleksid sa poismees, siis jõuaksid nüüd oma rendi ära maksta, aga nüüd pead naesed lapsed üles pidama —

R e i n h o l d (tõelikut).

Sde!

M a m s e l.

Sa ei mõtle, mis üles läheb ja kui sage-
daste sa — —

R e i n h o l d.

Wait ometi! wait!

M a m s e l.

Oleksid sa poismeheks jään'b — —

B ä r n.

Süis ehk oleksin, kes teab, mängima, jooma ehk muud paha tegema hakanud ja ma ei tooks teile nüüd neid 60gi rubla.

M a m s e l.

Siis aetaks sind kohast välja, nagu see muidugi saab sündima, kui sa jõuluks ja vihavõtteks ei maksa.

P ä r n.

Ma maksan. Sa vaatke — ma luban teile, et ma kõik, mis te mulle nii olete ütelnud, oma naesele ei taha rääkida. Miks peaksin talle ütlema, mis mitte hääl meelel ei ole sündinud. Tema loodab kindlasti Jumala abi päale häis inimestes, kui teab, et kõik oleme teinud, mis võime. Mhi ei jää tulemata.

M a m s e l.

Ta on liig julge!

P ä r n.

Ei, aulik preili! Mga täis julgust oma majaja seisuse üle. Mõelge, iga homniku on mul kolm terwet last nagu õuna üles äratada. Nad naeravad nii rõõmsaste ja paluvad mo käest leiba, ja kui nad on saanud, siis teevad kääpatsti. Ma annan nad Jumala hoolets ja lähen siis rõõmuga oma päevatöö juure. Ja kui õhtu jälle tagasi tulen, siis mängivad nad nii armsaste mo põlvedel ja mo naene Mari tuleb lahkest sinna juure, tõeste, kaunistat asja ei või enam ollagi. Selle järele maitseb mulle nii hästi söök kui uni. Kui ka mõni kord järg tahab käest otsa saada — siisgi araks ma ei jää! Uskuge mind — kui

teie ümber niisugused kaunid loomad jookseksivad ja teie kõrvas oleks üks tubli mees ja teil jälle üks kallis naesene — ma tean, teie oleksite jo ennem mulle troostisõna ligi annud. Jääge Jumalaga! Olge terve, tänan väga kõige hää eest! (Läheb kumardates ühest wälja. Waikus.)

Rahetsas etteaste.

Reinhold. Mamsel Triine.

Reinhold.

Kas näed, õde, see waene taluperemees on palju õnnelikum kui mina kõige oma rikkusega. Tema on üks inime, kes oma elu õigel wiisil tarwitab, aga mis olen mina? Üks ilmasjata loom siin ilmas! (Tõusewad üles.)

Mamsel.

Jumal hoidku, kuba nii?

Reinhold.

Ma sõön, joon, magan ja ei too teistele ega enesele midagi kasu. Kui mo elu sel wiisil lõpeb, pole ma muud ühti olnud, kui kuiwand õun, mis üle aia wälja wisatakse.

Mamsel.

Kuba oled jälle pahane.

Reinhold.

Ja see paha meel kasvab iga päewaga suuremaks. Aga nii kaua kui elu weel on, on ka

lootust. Ehk küll sinu keelmise läbi mul mitu aastat kaduma on läinud, aga enam ma ennast tagasi pidada ei lase. Ehk saab ka minust weel üks kord seda, mis mo süda igatses ja selle pärast lähen filmapilt — Sternbergi juure kosja. (Ta tahab minna, aga Triine hoiab teda tagasi.)

M a m s e l.

Aga kulla wend, mis aru sul pääs on?!
Mamsel Sternberg — —

R e i n h o l d.

Lase mind! (Ta läheb.)

Üheksas etteaste.

M a m s e l T r i i n e (üksi).

M a m s e l (Reinholdile järele hüüdes).

Mine, mine aga pääle! Külap ja näed, mis suguse kadaka omale kullasse saab. — Jah, mis teha! Ei enam aita ükski rohi ega tohter! Wägistahab naese wõtta. Siis pean mina majast wälja minema! — Aga enne katsun enesele wõtta, mis wõtta wõib ja pihku puudub. Tühi wõttu wend ja kõik! Nüüdsel ajal on iga üks iseenele ligimene. Saab näha, kas mamsel Sternberg teda wõtab. Wana ta küll liiaaks weel ei ole, paljast 42 aastat. Olesin teda weel 8 aastat jõudnud pidada, wõit oleks minu olnud. Aga — las' ta minna! (Hüüab.) Peeter!

Kümnes etteaste.

Endine. Peeter.

Peeter.

Mis soovite, kulla mamsel?

Mamsel (istub).

Pane tähele, see kuldne toos, selle pääle ma 6 rubla wälja laenasin, peab ära müüdud saama, sest et aeg jo ümber on, millal see raha pidi tagasi maksetud. Selle eest wõib küll enam kui 20 rubla saada. Pääle selle peab rätsepa naese 50 küünart peent linast riiet, mis pääle ma 3 rubla laenasin, ka ära müüdud saama, sest et termin otjas on. Selle riide eest wõib küll enam kui 15 rubla saada. Wiimaks olen ma Weissi maja pääle 600 rubla laenanud. Katsu ja Weissi nii kaugele wiia, et ta weel mõni sada rubla mo käest laenab, siis saan mina maja, mis pääle 4000 rubla wäärt on, pool muidu. Muretse selle eest, küll ja näed, et ma tänulik saan olema.

Peeter.

Küll ja warsti. Teie tunnete mind ja — wõlgla sed ka. Ma olen nii suures auus, et kus ma teie asju diendamas käin, jääb jooksewad lapsed koha abju taha.

Mamsel.

Need waesed on enamaste julged loomad ja mõtlewad sellega, kes teab mis tegewat, kui ütle-

wad: ma olen leff, waene ehk üks ehk teine. Nagu tunaeila üks naene, kellele ma tema lehma pääle 5 rubla olin laenanud, pea terve päewa minu kallal fiinus, et ma tema wiimast toitjat ei peaks ära müüma. Aga kas ma wõisin sest hoolida? Ta ei jõudnud oma laenu tagasi maksta ja ega mina siis omast wõin'd ilma jääda!

P e e t e r.

Aga mis siis wiimaks selle hulga rahaga tahate teha?

M a m s e l.

Oh, armas Peeter! Mo ainus troost, mo rõõm murelikkudes bödes ja iga päew — ühe kirikukese ehk palwemaja ehitada!

P e e t e r.

Waat', see on õige ja tunnistab teie südame wagadust ja jumalakartlikku meelt. See on õige, see on õige! — — Aga kuda teie wennaga lugu on?

M a m s e l.

Ma arwan, see kord wõidak ta meid ära ja kosib. Seie ajani läks mul ikka korda, teda sest tagasi hoida, kui ma kulusi ja moodinaestest talle ette jutustasin ja wahel jälle meele tuletasin, et ta jo üle neljakümne on. Saba arvasin, et teda seda wiisi kuni wiimse tunnini jõuan hoida, aga näitab, et see mul korda ei taha minna.

P e e t e r.

Keda ta siis diete tahab kosida, kui ma ka teada tohin?

M a m s e l.

Sternbergi mamslit.

P e e t e r.

So, so — — nüüd tean, miks pärast ta nii tihti Sternbergi mamsli terwise järele küsis. Aga, ütlen teile, küll see mamsel talle oma pidude ja tujudega wee ahju ajab.

M a m s e l.

Seda arwan minagi ka, aga mis sinna wõib parata! Katsume meie aga oma jauks weel koku kaapida, mis kätte saame. — Tee oma asjad hästi, Peeter! (Väheb ära.)

Üksteiskümnes etteaste.

P e e t e r (üksi).

Kaibe tütt see, et meie herral nii suur kosimise rutt taga on. Tõe poolest, mul oli kuldne elu tema juures. Mängisin t'aga nagu poisike palliga ja mõnigi hää rubla läks alt kae ilma tema teadmata minu tasku. Aga näen, see aeg lõpeb kääst otsa, sest kui nüüsgune mamsel Sternberg majasse tuleb, ega siis enam minu sugusel põlwe ole. Aga 'pole wiga, küll ma enese cest muretsen. Kauaks rentniit Pärn oma kohta enam küll ei jõua pidada; külap oma herra nii kaugele

wiia, et ta tema wälja ajab ja mulle kui wanale teenrile toha annab. Seniks aga katsun nii hästi wenda kui õde oma kasuks wälja pigistada. Uhtinaa! 'pole wiga! (Läheb hüpates ära).

Raksteistkümmnes etteaste.

R e i n h o l d (tuleb rahhuse tujult uuesti sisse).

Oh ma waene! Kas ma weel küllalt õnnetu ei olnud, et see hoop mulle weel puudus! Tema ei wõta mind oma meheks wastu enam, ma olla wana ja üks ja teine. Tõeste, ma ei tahaks enam eladagi! Lõhki tahaksin ma minna wiha ja meelegaiguse pärast! Tühi wõtku kõik mamslid, wõi preilid, wõi neiud, wõi kuda nende kõikide nimesed on! Kõik ilm on pahadust täis ja hädadust ei ole kusgilt leida! — — Muidugi kah! Selle juures, kas ma temaga ilmasgi oleksin õnnelik olnud. Ja Jumal hoidku mulle seda osaks saamast, mis nii mitmele minu sõbradest osaks on saanud, kes küll naesemehed, aga mitte — õnnelikud ei ole. Ilmasgi ei näe ma nende majas lahket nägu, kui sinna lähen. Ja kui laugelt ma seda otsida pruugin. Eks seesama Sternberg, kelle õde ma praegu kosida tahtsin, kaeba iga kord, kui ta minu juure tuleb, et ta oma naesega mitte hästi läbi ei saawat? Kas minu asi palju parem saaks olema, ma olen wäga tahtlane selle juures. Kui ma diete järele mõtlen, siis ei tea, kas see nii suur paha asi

oligi, et ta mo ära põlas. — Aga mis olen ma
 mamsel Sternbergi käest oma õe üle pidanud
 kuulma. Tema ei tahtma üks tükk selle pärast
 mulle mitte tulla, et minu õde ühes Beetriga
 liiga kasuwõtmist ajab ja teiste filmapiisaratest
 omale tulu otsib. Ja seda teab juba pool linna
 ja mina 'pole veel sõnakestgi sest kuulnud. Kas
 see 'pole inetu ja hirmus! Minu õde lii-kasu-
 wõtja! See on jo minu nimele hirmsaks teotu-
 seks. Kuda wõisin arwata, et nii waga näu all
 nii ahne süda wõis olla! — Aga ma ei wõi
 seda veel praegugi uskuda. — Dot', oot', ma katsum
 proowi, kas see ka tõeste tõsi on! (Läheb ära.)

Kolmasteiskümnes etteaste.

Mamsel Triine. Peeter.

Mamsel.

Kas mo wend veel Sternbergi juurest tagasi
 ei ole?

Peeter.

Ma ei ole teda veel näin'd. Aga kas siis
 teie ühtegi nõu ei leia, teda kosimast tagasi hoida?

Mamsel.

Seda saame näha! Ma loodan, et sellega
 veel walmis saan, kui natuke külma wet mõle-
 mate wahel walan.

Peeter.

Mul tuleb ka üks hää nõu meele: ma ah-
 wardan teenistusest ära minna, kui ta naest tahab

wõtta; see ehk n tjab minust kui wanast teenrist
ka natuke.

M a m s e l.

Moõ 'pole wiga! Külap saab sellega forda.
Ma lähen nüüd natuke oma tuppa. Wõib olla,
et mõ wend warsti tuleb ja kui ta meid siit
kõõu rääkimast leiab, siis ei ole see mitte hää.

P e e t e r.

See kõik sünnib jo ka tema kasuks.

M a m s e l (ära minnes).

Kes siis tema kasust hoolib? Katsu mul asja!

P e e t e r (üksi).

Üks ta kõik, kui mina aga koha Pärna lõu-
gadest jõuan ära kiskuda, siis on kõik asjad korras.

Keljasteistkümmes etteaste.

R e i n h o l d. E n d i n e.

R e i n h o l d.

Kes siin oli?

P e e t e r.

Kus, kulla herra?

R e i n h o l d.

Siin.

P e e t e r.

Kas siin toas?

R e i n h o l d.

Jah.

P e t e r.

Kes siin oli?

R e i n h o l d.

Mii ma küsisin.

P e e t e r.

Milla?

R e i n h o l d.

Praegu.

P e e t e r.

Mina olin siin, kulla herra!

R e i n h o l d.

Ja kes weel?

P e e t e r.

Siin minu juures?

R e i n h o l d (pahasest).

Jah, muidugi!

P e e t e r.

. Mamsel.

R e i n h o l d.

Kellest wõi mis asjast ta rääkis?

P e e t e r (himbatuses, kolutates).

See oli — — üsna iseäranis oli see. See
tõne käis — meie rääkisime — — ta rääkis
— — ah ja ligimese armastusest.

R e i n h o l d.

Kas armastusest Sternbergi mamsli vastu?

P e e t e r.

Jah, seda armastame meie wäga.

R e i n h o l d.

Kes see on? — meie?

P e e t e r.

Koh, mina ja — — ja. — —

R e i n h o l d.

Minu õde?

P e e t e r.

Küllap wist, kulla herra.

R e i n h o l d.

Ütle mulle, kas sa rehkendad sagedaste minu
õega ühes?

P e e t e r (kawataste).

O ja!

R e i n h o l d.

Aga sa ei osta jo lugeda ega kirjutada —

P e e t e r.

Nii — waatke — — sõrmedega. Ma olen
nii kärmas, et ta mõni kord suured silmad teeb,
kui mul asi tehtud on.

R e i n h o l d.

Kui kaua aega laenab ta juba pantide wasta?

P e e t e r (ehmatan'd kääb kotsupanned).

Kulla herra — —

Reinhold.

Ma tean kõit, räägi wälja!

Peeter (wärisfetes).

Mo kulla herra — — —

Reinhold.

Mitme prozendi pääle?

Peeter.

Oh! — Mind on tema Jumala fartuses nii fangele wiinud.

Reinhold.

Ütle wälja, ehk ma annan sind tohtu kätte.

Peeter (suures fartuses).

See — — oli — — nii — — kümne prozendi pääle — — kõige enam wiie — ja —

Reinhold.

Kutsu ta seie. — Ei — jää seie! (Ta lähed mamsli nise juure.) Sde, tule mo juure seie! — Sde! — Sina sääl ei tohi mul mitte majast, muidu ma lasen sind siduda.

Peeter (suures ahastuses).

Kuulen, kuulen, kulla herra.

Wiiesteistkümnes etteaste.

Endised. Mamsel Triine.

Reinhold.

Wõid nüüd minna, Peeter.

P e e t e r.

Jah, mo kulla herra! (Läheb ära.)

M a m s e l.

Noh, kuda lugu on, armas wend, kas oled
õige rahul siis?

R e i n h o l d.

Jah olen.

M a m s e l (imestates).

Eks sa näe kena. (Istub.) Noh, see on jo
wäga lõbus.

R e i n h o l d (naeratab).

On küll.

M a m s e l.

Nõnda on siis kõik korras?

R e i n h o l d.

Kõik korras.

M a m s e l.

Ka kõigi kuludega? Sa oled ometi midagi
ära teinud?

R e i n h o l d (suureste).

Ma olen tõeste midagi ära teinud.

M a m s e l.

Haha! See läks jo õige ruttu. Noh wana-
sõna ütleb: rutulist kosimist ei ole keegi kahetsenud.

R e i n h o l d.

Nii ma teen, selle pääle ole julge!

M a m s e l.

Mis ma tahtsin ütelda — ja — mõtle ometi, selle järelle peab kuulama.

R e i n h o l d.

Mis järelle?

M a m s e l.

Kirjutaja Kleinmanni proua ütles mulle korra kogemata, et kreiskohu kirjutaja Wein — sa tunned jo kirjutajat Weini?

R e i n h o l d.

Ebasi!

M a m s e l.

Mõtle ometi — Wein olla mamsel Sternbergi juures kosjas käinud.

R e i n h o l d.

Lõeste?

M a m s e l.

Sõrmukšed olla jo wahetud — —

R e i n h o l d.

Juba?

M a m s e l.

Kuldsepp Otto juures olla nad tellitud; seält mõiks järelle küsida.

R e i n h o l d.

Noh — ja siis?

M a m s e l.

Siis? — — Waata, armas Reinhold — see oleks — ma ei usu seda küll mitte — aga

ja eht võiksid veel jelle pärast oma sõna tagasi võtta. — Ma ei usu seda küll mitte — aga —

Reinhold.

Mina ka mitte. Räägime midagiist teisest, armas Triine. Sa oled mulle tihti oma armastuse kinnitusi annud — —

Mamse!

Weel enam! ma olen pooled ööd sinu eest palwet teinud.

Reinhold.

Hoolitsemise pärast ei kedagi minu juure lastnud, et ma midagi ei kulutaks, jõögiga iga moodi kassinaste ümber käinud j. n. e. — selle kõige eest tänan sind. Müüd aga pean tunnistama, ma ei julgenud enne sulle seda ütelda, siin kolkuhoid on wähe mõjunud. — Ma olen kaarti mänginud ja palju — kautanud.

Mamse!

Kaarti mänginud?!

Reinhold.

Jah, ja palju, hirmus palju kautanud. Ühildelt, ma ei wõi mitte naesewõtmise pääle mõelda, kui ja mulle oma intressidest paar sada rubla aastas ei taha anda.

Mamse! (tõuseb üles).

Oh! armas wend! mis sa oled teinud!
(Lööb laed üle pää.)

Reinhold.

Et sa mind nii südamelikult armastab. Sa oled rikas ja võid seda.

Mamsel.

Hulgustele ära pillanud — —

Reinhold.

Mita mind oma rahaga!

Mamsel.

Ruda?

Reinhold.

Loeta mind mo tulewate eluaastate pärast.

Mamsel.

Oh Ruda on hää waim just taganenud!

Reinhold.

Noh, armas õde?

Mamsel.

Mis aitab nüüd minu mure?

Reinhold.

Ära jäta mind mitte maha!

Mamsel.

Ruda?

Reinhold.

Mo õnn seisab sinu käes.

Mamsel.

Ah! kõi! on nii kallis. Leiwa ja liha hinnad tõusewad iga päewaga. Kas ma tean, kas mu! kuni otjani wälja ulatab!

Reinhold.

Ulatab küll! mina tean seda.

Mamsel.

Armas wend, ma ei wõi muud ühti teha kui — — Ah, aga siis häbistan ma end. — Siisgi, meie armastuse pärast — ma tahan sulle so mõisa pääle tuhat rubla laenata, kui so tulewane pruut ka alla kirjutab. Ja selle raha pead sa nelja ja ühe poole prozendi ette saama — —

Reinhold.

Tohho! jarwiline oma ahnusega! Ka minu käest prozenta! Siis on kõik tõsi, mis mulle on räägitud.

Mamsel (ehmatan'd).

Armas wend, mis wiga?!

Reinhold.

Ma ei kosi mamsel Sternberki.

Mamsel.

Mis?

Reinhold.

Raha ei tarwita ma, sest ma ei ole mitte mänginud. Nüüd ei kosi ma ilmasgi enam —

Mamsel (lahkelt).

Oh mo kõige parem wend, see on jo hää.

Reinhold.

Aga sina kasi minema!

M a m s e l (weel enam ehmatan'b).

Oh Jumal!

R e i n h o l d.

Sinu ligibus jaadab Jumala wande maha!
 Mgene — tüdruk, loodub, sest sul kõige kallimad
 tundmised oleksivad, mis peaksid wälja jagama.
 Sa teenid liia-kasu-wõtmist; sinu hing ei tunne muud
 rõõmu, kui kulda wõi raha! Sa rööwid waesust,
 ohkad kirikus, kuni waesed sind wannuwad. Kasi!
 ma ei tunne sind enam. Kasi kõige oma ligi-
 aitaja Peetriga! Aga ka mina lähen ära maale
 oma waese rentniku juure. Ma tahan talle kõik
 ta wõla jätta; prii peab ta olemas ja rõõmus
 nagu böpik õues. Ma tahan ta eest hoolt kanda
 ja ta lapsed kaswatada, aga mitte linna jääda,
 kus ma teie kõrwas, keda end arwasin armas-
 tama, oma kõige paremad aastad ohwerdasin.
 Sa waletasid mulle armastust ja andsid waesuse
 ära. Kasi! Tagane minust! Ma ei taha sind
 enam näha!

M a m s e l.

Oh mo kallid wend — —

(Wahetekk langed.)

Teine järe.

Üks loht maal, paremat fät talumaja, kelle ees üks puust laud.

Esimene etteaste.

Liisa. Mari.

Liisa (weefruus kaenlas ja põidlillel käes).

Kas Brits ei ole weel linnast kodu tulnud?

Mari (ohkab).

Ei ole ikka weel!

Liisa.

Külap ta tuleb wasti.

Mari.

Meie ei jõõ enne kui ta tuleb.

Liisa.

Sääl taga pool nägin ma kedagi pikkamisi tulewat, aga see ei olnud tema.

Mari.

Ei tea, kuida tema käsi mõisaherra juures käis!
— Elu tikub liig raskest minema, ei jõua enam wasta pidada, armas õde!

Liisa.

Uga ega ja ometi rohkem ei jõua tööd teha ja mina ka mitte. — Heina oleme saadudesse pannud. Homseks jääb meile weel see suurem heinamaa teha. Ma tegin hästi tööd, õde.

M a r i.

Jumal tasugu sulle seda!

L i i s a.

Alga waata, weefruus on tühi ja leiba ei oln'd ka küllalt; heinalised tahawad õhtu oodet.

M a r i.

Küllap seda wõid külmast kambrist ise wõtta. Sääl on piima, wõid ja leiba. — Saab näha, mis sõnumid Brits toob. — Pane ja pärast poole ka meile enestele jõõk õhtaks lauale. Ma waatan järele, mis laps teeb. (Läheb tuppa).

Teine etteaste.

L i i s a (üksi).

Ka mina tahaksin teada, kuda mõisaherra ta wasta oli. Kui aga see kuri mansel Triine jälle sääal ei olnud, siis wõib hääd oodata. Alga ma tahaksin ka hää meelega korra linna minna. (Paneb pärja, mis ta wahel ajal oli pununud, otsa ette). Kui õemee jälle linna läheb, siis sõidan ka ligi. (Läheb ka tuppa.)

Kolmas etteaste.

R e i n h o l d (reisituub seljas, kaaptübar pääs).

So, siin peab wist see maja olema, nii palju kui ma oma lapsepõlwest weel mäletan. Häbi küll, et ma nii kaua siin ei ole olnud. Kas wõisin, kui alles waene karjapoisike olin, ilma sgi arwata ehk aimata, et üks kord see wald, kus

sündisin pidi minule saama! Tacwafene, kuba on see maja ära lagunen'd ja laudad niisamuti! Ja siit peab aastas 240 rubla minu tasku tulema! Need inimesed peawad warastama ehk nälgima, muud nõu ei jää üle. Puhtus aga, mis siin igal pool näha, tunnistab siiski, et üks hoolas perenaene majas on. — Hää oleks, kui peremees weel linnast kodus ei oleks, siis wõiksin naeste käest, kes mind ei tunne, enam kuulda saada.

Reijas etteaste.

Reinhold. Riisa

(laubliua ja kruuskestega, mis ta lauale paneb).

Reinhold.

Tere õhtust, kulla neiu!

Riisa.

Tere, tere, kulla jaks!

Reinhold.

Kuda selle küla ja pere nimi on?

Riisa.

Kaali küla ja meie talu nimetatakse Mäe pereks.

Reinhold.

So? Siis olen ära eksin'd.

Riisa.

Tulge, ma juhatan teid õigele teele tagasi.

Reinhold.

Pole wiga, hää laps. Ma arwan, jee koht on väga ilus.

Liisa.

On küll. Ja siin elab ka palju häid inimesi.

Reinhold.

Ma usun küll ja tahan seie õõjets jäada. Kas jee on üks kõrts?

Liisa.

Ei ole, kulla jaks. Siin elab talunit Brits Pärn. Üks ainuke peremees on siin külas, kes ka õlut müüb.

Reinhold.

Kas võin peremehega kofu jaada?

Liisa.

Jah, aga ta ei ole veel kodus. (Õhtab.). Ta on linnas.

Reinhold.

Kas oled tema naene?

Liisa.

Ei ole, aga tema naese õde, kulla jaks.

Reinhold.

Sa ei ole veel mehel?

Liisa (naeratates).

Ei ole veel.

Reinhold.

Kas võin seie õõmajale jäada? Üksi jeks õõks, rohkem mitte.

(Linnas ja maal.)

Liisa.

Küll ikka, miks mitte! Meie tõime täna hulga värskaid heinu latta. Kui te sellega rahul olete, siis võite jäl pääl magada. Nad lehkavad väga häste.

Reinhold.

Selle pattumise võtan hääl meelel wasta.

Liisa.

Aga kas teate?

Reinhold.

Mis?

Liisa.

Ma räägin õige enne õega. Mari, kuule, tule wälja! Mari ae!

Viies etteaste.

Endised. Mari.

Mari.

Mis waja?

Liisa.

Waata, Mari, see saks on ära eksti'nd ja tahab — —

Reinhold.

Seie õomajale jääda. See koht on mo meele pärast ja ma tahaksin hääl meelel siin hääde inimeste juures võks olla. Ma olen auus mees.

Mari.

Jah, saks, seda võib saada.

Reinhold.

Aga ma tahaksin ka natuke süüa — —

Mari.

Sööge meiega ühes. Aga peate natuke ootama, seni kui minu mees kodu tuleb.

Reinhold.

Küll ikka.

Mari.

Ma toon veel ühe liua täie piima.

Reinhold.

Aga perenaene, kas ootate häa meelega oma meest.

Liisa.

Seda ma usun.

Mari.

Eks ta ole nii. Kui ta kodus on, siis maitseb kõik paremine.

Reinhold (mõttes).

Mikspärast?

Mari (naeratates).

Et tema leiba teenib, peab tema seda ka lõikama.

Reinhold.

Aga eks teie tee ka tööd?

Mari.

Teeme küll, aga tema on ikka kõige ülem.

(Läheb ära.)

Kuues etteaste.

Reinhold. Liisa.

Liisa.

Teie ei ole siis weel enne Kaali külas oln'd?

Reinhold.

Ei, mo laps.

Liisa.

On üks hää toht.

Reinhold.

Ja hääd inimesed.

Liisa

On küll. Ja wili kaswab siin — palju pikem kui mina. Kui ma tesse põllu peenart eisan, ei näe ma muud kui kufke kiriku torni otsas.

Reinhold.

Muud midagi?

Liisa.

Lõeste, mitte muud midagi. Ja kui päike ei paista, ei näe ma sedagi.

Reinhold.

Näita mulle homme oma wäljasid.

Liisa.

Seda wõite ilma minutagi teha, kui te sinna lähete, kus aga wili kaswab.

Reinhold.

Kas ja ligi ei tule.

Liisa.

Küll tuleksin, aga mul tarwis tööd teha.

Reinhold.

Sa ei usalda mind mitte?

Liisa (naeratates).

Usaldan küll.

Reinhold.

Kas so demehel lapsi ka on?

Liisa.

On. Kolm, — kaks tütar ja üks poeg.

Reinhold.

Kus nad on?

Liisa.

Üks tütar on üsna väike. Kaks juuremat jooksiwad isale wasta.

Reinhold.

Oh!

Liisa.

Mis te ohkate?

Reinhold.

Et — jest et — Aga lastele wõiks midagi kahju sündida, kui nad kaugele läh'wad.

Liisa.

Ei ole wiga, kui nad ettevaatlikud on.

Reinhold.

Shtu on jo käes ja warsti lähed pimedaks.

Liisa.

Kui nad kufuwad, tõusewad jälle üles.

Reinhold.

Aga kui nad ära ekfiwad?

Liisa.

Kes nad leiab, toob nad jälle tagasi.

Reinhold.

Kas tead jeda nii kindlaste?

Liisa.

Miks ei! Meie teeksin niisama. Üks kord oliwad nad mööda teed õige kaugele läinud, aga koolmeister leidnud ja toonud nad tagasi.

Reinhold.

Aha, kas siin ligidal siis ka koolisid on?

Liisa.

On küll. Meie koolmeister on üks tark mees.

Reinhold.

Kas sina ka tema juures koolis käisid?

Liisa.

Jah käisin.

Reinhold.

Meis ja jääl siis õppisid?

Liisa.

Lugemist, kirjutamist, rehkendamist, usuõpetust, saksa ja ka natukese wene keelt. Koolmeister ütles mul hää pää olemat, selle pärast õpetas mind weel iseäranis.

Reinhold.

So-oh? Siis ja räägib ka saksa keelt?

Eiisa.

Jah, aga wene keelt oskan üksi lugeda ja kirjutada.

Reinhold.

Kas armastad saksa keelt?

Eiisa.

Armastan küll, aga eesti keelt jüisgi enam.

Reinhold.

Miks nii?

Eiisa.

„Es ist die Sprache, in welcher ich die ersten Liebesworte meiner lieben Mutter vernahm*),“ ütleb üks saksa kirjutaja oma raamatus saksa keelest, mina ütlen sedasama eesti keelest.

Reinhold (hõrmale).

Lõeste, see tüdruk räägib selget haritud saksa keelt, seda ei oleks ma ilmasgi lootnud. (Eiisale.) Edasi! Weiter!

Eiisa.

Mitte enam! Teie mõistate jo maa keelt.

Reinhold.

Noh minugi pärast. (Wäga lahkest.) Aga mis lilled sul käes on?

*) Esiti keeli: See, vee keel on, kelles ma oma armsa ema esimesed susutamise sõnad kuulsin.

Liisa.

Põlklilled; lõuna oli palaw ja nad lehtawad häste.

Reinhold.

Sa annad nad oma armukele?

Liisa.

Kes on see armuke? Mul ei ole armukest.

Reinhold.

Tõeste mitte?

Liisa.

Ma ütlesin jo, ei ole. Mul ei ole midagi, sellepärast läheb küll wist suur tükk aega, enne kui keegi minu järele küsib. Aga ma saan siisgi ühe tubli mehe. Jah saan tõeste!

Reinhold.

Kas see nii kindel on?

Liisa.

Jah on. Onnis ema on mulle seda lubanud.

Reinhold.

Wõi nii!

Liisa.

Kui ta suri, siis ütles ta: „Lapsed, olge wagad ja usinad, ma tahan Jumalat paluda, et teie kätt hästi käiks.“ Marile oli ema ennemalt ühe hää mehe palunud ja nii see sündis. Mina tahan ka auus olla, külap siis saan ka.

Reinhold.

Armas laps, mul on üks palwe sinu wastu.

Liisa.

Miks te siis seda kohe wälja ei ütle!

Reinhold.

Ole nii hää ja anna pool oma lilledest mulle.

Liisa.

Wõtke nad kõik. (Annab lilled.)

Reinhold.

Aga kui sa nad ennemalt mõnele teisele oled
süd anda tahtnud?

Liisa.

Siis ei oled teie neid mitte saanud.

Reinhold.

Täna wäga.

Liisa.

Homme wõite veel terve korwi täie saada.

Reinhold.

Need on mulle kõige armsamad.

Liisa.

Meie walame wet nende pääle ja kui me
haiged oleme, siis joome seda.

Reinhold (naeratates).

Kas muud rohtu te ei pruugigi?

Liisa (wäga tõeliselt).

Jah küll, meil on ka londri puu lehed wa-
hest rohiks.

Reinhold.

Teie olete küll wäga arwaste haiged?

Liisa.

Meil ei ole selle tarwis aega.

Reinhold.

Seda parem.

Liisa.

Kui wahest haigus tuleb, siis ei festa see mitte kaua. Meie, noored inimesed ei ole peaaegu millalgi haiged. Wanad surewad hääle meele. Meie loeme neile ette, ehk teeme palwet, nii jääwad nad magama.

Reinhold.

Ma tahaksin siin magama uinuda.

Liisa.

Tehke seda.

Reinhold.

Ja mitte enam üles ärkada.

Liisa.

See oleks liig wara.

Reinhold.

Ei mitte.

Liisa.

Teie olete jo terve ja võite tööd teha ja teil saab ka mõni olemas, kes teid armastab.

Reinhold.

Ei keegi!

Liisa.

Uga naene ja lapsed?

Reinhold.

Ma olen poisimees.

Eiisa

Poisimees! Külab teile siis wahest aeg igawaks läheb.

Reinhold.

Nii ta on! (Hstab.)

Eiisa.

Waene jaks! Ei mina tahaks seda wiisi olla. Aga mis ma fiin nii kaua lobisen! Pean waatama, kas wõin öde kudagi aidata. (Läheb ära.)

Seitsmes etteaste.

Reinhold (üksi).

Suur helde maailma Looja! Kuda on minuga lugu? Sinu rikkad hallikad woolawad meie jalgade eest mööda ühest aastatuhandest teise ja meie waewalised, hädised, sõgedad ja pimedad kaebame janu üle! — Oh, misjugune tundmine ja misjugune rahu woolab minult sisse ja välja! Ma olen nagu uueste sündinud, koguni teisets loomaks jaanud! Mis on, mis ma tunnen? Helde looduse Issand, ma ei ole weel iialgi nõnda tunnud!

Kahetjas etteaste.

Reinhold. Mari.

Mari.

Ärge laske aega igawaks minna, kulla jaks, mo mees peab nüüd pea tulema.

Reinhold.

Kõigest südamest olen ma rahul. Kus teie õde on?

Mari.

Rätti juures; väike on rahutu, ega jäta enne järele nutmast, kuni tema tuleb, sest et tema t'aga kõige paremaine korda saab.

Reinhold.

Ta näitse hää tüdruk olewat?

Mari.

Muidugi. Mina ei ütle mitte palju — tema on kõige tublim tüdruk külas. Külap ta käsi üks kord häste saab käima. Usin, aitaja, korralik, lahke igasühe wastu, hää südamega ja — tarf ka weel, mõtelge ometi, kaks aastaga õppis ta saksa keele selgeks ja wene keelt tundma, aga selle pärast ei ole ta sugugi uhke, waid teeb töö, nagu iga teine tüdruk. Puhas ja wiisakas, lühidelt iga pidi kõige tublim neitsi. Jaa, ma olen uhke selle üle, et mul nii kaunis õde on.

Reinhold.

Teie olete wist küll wärsed, teie hääd inimesed?

Mari.

Üle ei jää midagi, aga siiski ei ole meie millalgi õhta ilma sõwmata magama läinud. Muidugi rent on ränk ja sel aastal jääme 60 rubla wõlgu.

Reinhold.

Kust tahate need wõtta? See pole jo võimalik.

M a r i.

Pole wiga. Sde Liisa ja mina tahame iga õhta kolm tundi kauemine kedrada. Minu mees lubas ka weel bösilte kalal kääa ja püügi wiib wanem poeg linna ja müüb ära, siis wõib tema asemel üks wanem ineme kodu jääda ja tööd teha. Sel wiisil wõime nii palju teenida.

R e i n h o l d.

Nii wiisi tööd tehes ja endid waewates peab aga teie terwis otja saama.

M a r i.

Külap Jumal seda ise toetab, ta teab jo, et meie teist wiisi ei wõi.

R e i n h o l d.

Aga kui siisgi nii sünniks ja teie renti kofku ei jõuaks saada, mis siis?

M a r i.

Ah! — Ja — siis aetakse meid kohast wälja!

R e i n h o l d.

Aga mis siis tegema hakkate?

M a r i.

Siis hakkaksime päiliseks ja nii kaua jõöksime nii wähe, kui nii palju oleme teeninud, et ühe lehma wõime osta, selle piima wiiksin linna; wiimaks teeniksin ometi nii palju, et tüki põldu rentida wõiksin. Seni kaua kaswaks wanem tütar suuremaks ja aitaks ka jõudu mööda.

R e i n h o l d.

Aga see on jo väga waewaline elu ja nii huupi olete üks teist kofinud?

M a r i.

Mo mees ja mina olime jo mõlemad terwed, kas see huupi on?

R e i n h o l d.

Uga kui nüüd mõlemad waeleks ja haigeks jääksite? Mis siis?

M a r i.

Sumal hoidku! see oleks suur õnnetus!

R e i n h o l d.

Uga mis siis teeksite?

M a r i.

Ah, kes siis kosimise ajal igawese haiguse pääle hakkab mõtlema!

R e i n h o l d.

Wõimalik oleks see aga ometi?

M a r i.

Noh, waestel ja haigetel on jo kõikidel üks isa.

R e i n h o l d (äkitselt liigutatud Mari käest kinni wõttes).

See on tõsi — tubli perenaene! Jah, see on tõsi!

M a r i.

Mis wiga, isand?

R e i n h o l d.

Oh mo meel on nii väga rõõmus!

M a r i.

Noh, siis jätke ka järele haigusest ja õnnetusest rääkimast. Nii kaua kui mina ja Brits paaris oleme, ei ole meie ialgi nii palju sest rääkinud, muud kui siis, kui mo õnnis ema suri.

R e i n h o l d (teist juttu tehes).

Kas sest on kaua aega?

M a r i.

Kaks aastat. Tema elas meie juures. 70 aastat oli ta wana. Üksna imelik oli, kuida ta suri. Shtul enne surma rääkis ta weel palju meiega. Teisel hommikul puhte kutsus ta meid ja kaebas päawalu. Meie olime kõik tema juures. Korraga hakkas tal kange palaw ja kui meie natukesse aega ta juures olime olnud, hakkas mo mees ühte laulu laulma, aga enne kui ta lõpetas, oli ema surnud.

R e i n h o l d.

See liigutab mind.

M a r i.

Meie ei wõinud seda kaua aega ära unustada, kuni wiimaks mulle tütar sündis, mis selle kahju jälle hääks tegi. Kuida aga minu mees mo emaga ümber käis, see toob õnnistust! Alati pidi tema kõige esite süüa saama ja keegi ei tohtinud tema järi pääle istuda, mis ahju ääres seisis. Ja weel nüüd, kui ta wähest piipu põletab selle järi pääl istudes, siis ütleb ta: „Kahju, et ämm enam ei ela.“

Reinhold.

See peab teile õnnistust tooma.

Mari.

Uga kuulge jaks, teie ei ole veel mulle üt-
lend'gi, kust ja kes teie olete?

Reinhold.

Hää perenaene ma olen — (kaugelt kuulutse äätselt
ühte laulu).

Mari (rõõmuga).

See on minu mees. (Tuppa hüüdes) Liisa ae,
Brits tuleb. (Ta läheb Britsu vastu. Liisa jookseb toast
ka järele)

Üheksas etteaste.

Reinhold (ääts).

Missugused inimesed! — Need peavad joojad
ja pillajad olema, nagu minu õde ja Beeter ütle-
wad! Ei ilmasgi! Waewaline ja toores olen
nende kõrwas! Need inimesed täidawad seda, mis
tarwis nad on loodud, õiglase meelega ära. Tee-
wad tööd, on tublid, armastawad üks teist ja
ootawad julgeste tulewat tasumist. Uga meie,
nõnda nimetatud haritud rahwas, mis tühje asju
ajame meie taga! Kui kaugel oleme meie õigest
teest! Kas tohin veel oma filmi finise taewa
poole üles tõsta? — Suuremat kulu kertes ei
wõtnud ma mitte naest; pigistan siin 240 rubla
renti waeste inimeste käest wälja ja — jään

Kullakottide juure siisgi janusse, kuni siin inimesed, kellel penningitgi taskus ei ole, rahuliste oma elu elavad, päälegi endid rikkad tunnewad. Kui wäga olen ma oma lapsepõlise elu ära unustanud! — Jah, nüüd alles oskan wahet teha maa- ja linna-elu wahel. Inimesed ei peaks mitte enam pikki reisisid tegema, waid maale tulema, et nad kunstliku elu ära unustawad ja loomust tundma õpiwad, mis nad juba on unustanud. (Ta peidab end taha poole ära.)

Kümnes etteaste.

P ä r n. M a r i. L i i s a. Pärast Reinhold.

M a r i.

Siis ei aeta meid mitte kohast wälja? Sumal olgu tänatud!

P ä r n.

Aga anti weel kuni Lihawõtteni.

L i i s a.

Aga õemees, siis oli sul wäga hää õnn!

P ä r n.

Oli küll!

M a r i.

Aga küll so kõht wõib nüüd tühi olla!

P ä r n.

Pole juuremat wigagi.

M a r i.

Aga sa pead köhe süüa saama. (Läheb tuppa).

(Linna- ja maal.)

Liisa.

Aga kuule, Brits, kas sa lapsi ei näin'd; nad lubasiwad sulle wasta tulla.

Pärn.

Nägin küll, aga ma seisin tüki aega heinategijate juures paigal ja jätsin nad sinna. Nad wõiwad õõsi säääl wärste heina pääl magada. Aga kui sa teaksid, kui rõõmsad nad oliwad, kui neile linnasaia andsin. Sulle tõin ka natuke. Säh! (Annab tüki saia Liisale.)

Liisa.

Mitäh, ole terve toomast!

Mari (on ühe kausitäie piima toonud, paneb selle lauale, lähed Britsu juure ja kuiwatab tema otsaesist.)

Sa oled jo käies üsna higisse läin'd!

Liisa.

Semces, anna mulle oma kübar, ma panen kambri kappi.

Pärn.

Säh!

Mari.

Hwia teda iluste, see on pühapäewa-kübar.
— Aga kust Liisa nii suure tüki saia sai?

Pärn.

Säh, ega sinugi suu sarwest ei ole. (Annab Marile ka tüki saia.)

Mari.

Mitäh, aitäh!

Pärn.

Kas nüüd wõime sööma hakata?

M a r i.

Jah. (Mad istuwad laua ümber.)

L i i s a.

Uga kus see wõeras jäi?

P ä r n.

Üks wõeras? Kes see on?

R e i n h o l d

(astub ruttu ette ja istub Liisa ja Pärna wahete).

Ja mitte üks wõeras, nagu teie arwate.

P ä r n (tõuseb imets pannes üles).

Meie mõisaherra!

M a r i

L i i s a

} (ühes ehmatanud).

Mõisaherra?

P ä r n.

Jah, tema.

M a r i.

Meie mõisaherra?

L i i s a (Reinholdi käest küssides).

Kas olete?

R e i n h o l d.

Jah, teie auusad, armsad inimesed, see ma
olen.

P ä r n.

Uga teie olite karmas seie tulema, enne weel
fui mina, auulik herra!

R e i n h o l d.

Ma tulin hobustega, mis ma mõisa jätšin ja
siis tulin jala seie.

P ä r n.

Tere tulemast oma mõisa maa pääl, kõigest südamest tere tulemast! (Marile.) Kas sul siin siis midagi ei ole, Mari?

M a r i.

Mis asja?

P ä r n.

Midagi paremat süüa.

M a r i.

Ei, armas Prits, mul ei ole ühtigi, muidu oleksid jina seda saanud oma pika teerei si järele. (Liisa jookseb majasse.)

R e i n h o l d.

Andku mulle Jumal iga õhtu niisuguse sõvmaaja ja nii õiglaselt saadud ja niisugused sõbrad, kellele ma nii armas võeras olen, kui siin teie laua ääres. Võoge käed pääle, teie olete ja jääte minu sõbradeks.

P ä r n.

Waat, minu Mari ei ole mitte nii kuri kui — —

R e i n h o l d.

Nüüd jääme wait mööda läinud asjadest ja lugudest.

L i i s a (tuleb jälle).

Mari, Mari ae! (Nab räägib salaja.)

M a r i.

Kas teate, herra — Liisa on laskas otsinud ja veel 4 kanamuna leidnud.

R e i n h o l d.

Olge terwed! Mulle ei ole enam midagi waja.

P ä r n.

Kulla herra, wõtke see wäike asi wastu!

R e i n h o l d (liigutatud).

Istuge! Wõtke mind eneste jekka. Riisa, tule seie, istu minu kõrwa! So, see on hää! Andke mulle nüüd piima krusi sisse. So! — Olge tuhandeks terwed! Küll see saab mulle maitsuma! Võigake mulle ka natuke leiba. — So! See on hää leib. Sigel wiisil teenitud.

P ä r n.

Jah, seda teab Jumal!

R e i n h o l d.

See on õige, see on õige! Noh, hakkame nüüd sööma — —

P ä r n.

Alga esite — — (paneב täed kottu ja teeb söögi-palmel, teised ka).

R e i n h o l d.

Jah, nii on õige, nii on õige! Enne üks tänulik sõna sellele, kes hääle meelele rõõmu annab — õige! (Wahaeag). Lapsed, sööge nüüd. (Nad tahawad sööma hakata.) Veel üks filmapiik. Teie olete õnnistust palunud, teie hääd inimesed — teie inimesed täis armastust ja usaldust! See on teie ligidal. Ma jätan ja kingin teile sellega need 60 rubla renti, mis te wõlgu olete ja ma ei taha seda raha ilmasgi saada.

P ä r n.

Kallis herra — —

R e i n h o l d.

Ma tahan teie koha läbi katfuda ja teil peab odawam olema.

M a r i.

Sumal õnnistagu teid!

R e i n h o l d.

Teid niisamuti!

P ä r n.

Mina ei wõi süüa enam rõõmu pärast. (Pühib rõõmu-pisaraid silmist.)

M a r i.

Mina ka mitte. (Tõuseb üles ja pühib pisaraid silmist).

R e i n h o l d.

Rõõmu-pisarad langewad teie silmist. (Ei jõua end ka pidada.)

L i i s a.

Meie kõik ei taha enam süüa. Oh herra, kui helde teie olete! Rõige õõ ma tahan teie cest paluda, nutta ja rõõmustada, kuni üles tõusen ja siis teie pääle mõelda. Eks teie käsi käi häste, loodan ma? Aga ma soowin, et ta weel paremine käiks. Ma tahan pühapäew selle cest kirikus paluda.

R e i n h o l d.

Oh inimesed — see on see kõige ilusam ja armsam filmapill minu elus!

P ä r n.

Minu häätegiija! (Pigistab Reinholdi tät). Minu kallis häätegiija!

Reinhold.

Lapsed, ma ei ole ilmas nii palju rõõmu
maitelnud, ma ei ole harinud šeks, ta teeb mind
uimaseks — laske ma lähen oma asemele magama.

Mari.

Ma ei tea enam, mis pean tegema ehk rää-
kima, pää käib mul ümber rõõmu pärast.

Reinhold.

Perenaene, näidake mulle nüüd minu ase
kätte. — Ah, teie hääd sõnad saavad minu täna
rahuliste magama uinutama.

Bärn.

Üks sõna veel, herra, ma tahaksin velda,
Sumal õnnistagu seda teie laste kätte, mis te
mulle olete teinud, kas ma seda mitte ei pea ütleva?

Reinhold.

Honime šest — tänašeks on juba küll!

Bärn.

Sumal tänatud! ilma nendeta ei ole asi ühtigi.

Reinhold.

Suhatage mind rahule tänašeks!

Mari.

Waatke, minge siit redelist jülesse sääal heinte
pääal on ase walmis. (Maja ustest jõe näibates.)

Reinhold.

Hääd böd teile siis!

(Kõik temale järele:)

P ä r n.

Sumal õnnistagu teid! (Läheb tuppa.)

M a r i.

Magage häste!

L i i s a.

Hääd ööd — hääd ööd!

L i i s a.

Küll see on üks häa inimene! Nii häa ei ole üksigi, ei ka meie firifuõpetajagi. (Ta kraamib laualt ära ja kannab tuppa asju.) Ta leidis ometi oma aseme üles. — Aga miks ta mulle hääd ööd ei ütlen'd!

M a r i.

Tule, öde, läh'me tuppa. Paneme toa ukse finni! (Läheb tuppa.)

L i i s a.

Warsti, warsti! (Ta kannab kõik sisse.) Kas siis wäljas enam midagi ei ole? — Ei ole. (Istub ukse lähel ja kuulab.) Ta ei maga veel. — Aga mis see oli? Ta nutab. Do — miks pärast ta peaks ometi nutma! (Õhtab.) Ja, ja, wiist on tal midagi südames, mis teda furwastab! Aga wait! ta räägib, — ega ometi keegi laskas ta juures 'pole? — (Kuulab.) — „Õnnetu," ütleb ta? Ega ta ometi õnnetu peaks olema! Kui ta aga mulle hääd ööd oleks ütelnud! — Ta ei ütlen'd mulle tõeste mitte hääd ööd. — Aga ma arwan, ma ei ütlen'd talle ka hääd ööd? Jah, ma ei ütlen'd. Mis ta nüüd küll m'ust mõtleb! Ütleksin talle küll nüüd veel (seadab end ütlemas) — aga ei

see passi ühti. Kui ta ise üle lafa luugi maha waataks, siis (Õhtab.) Aga ta ei waata mitte maha.

M a r i (hüüab toast).

Õde, meie läh'me magama, tule sisse!

L i i s a.

Warsti, Mari. — Ta ei waata mitte maha. (Tasa.) Hääd ööd, ja armas, hää mees! Kui sulle midagi kurwa on sündinud, siis aidaku sind Jumal, nagu ja meid oled aitnud! (Läheb sisse ja paneb uste finni pärast seda, kui ta käega mususib üles poole on saatnud ja mitu korda tasa hääd ööd öelnud.)

(Wahetekk langeb.)

Kolmas järk.

Näitepaik jääb sekssamaks.

Esimene etteaste.

M a r i (tuleb toast wälja). Pärast P ä r n.

M a r i.

Õde, ae! — Liisa! Kus ja oled? — Tema ei ole mitte siin. (Käib ümber.) Kuhu ta ometi peaks läin'd olema? — Liisa! — Hm! Kus ta jäi?

P ä r n.

Eila õhtu ei ole me jõon'd ega minewal ööl mitte filmatäit magan'd ja ometi oleme nii priksed ja rõõmsad nagu kalad wees.

M a r i.

Küll sel herral wõinwad rõõmsad päewad olla, armas mees! Sest tõeste on ta helde ja hää ja mitte ükski meie wastu.

P ä r n.

Wuidugi on ta helde ja hää südamega, aga rõõmsaid päiwi ei ela ta selle pärast mitte.

M a r i.

Kuda see wõimalik on? Kes hääd teeb, magab magusaste ja tõuseb rõõmsa meelega ülesse.

P ä r n.

Tõsi küll, aga niisuguste suurte ilma inimeste juures on see teifiti; neil on mõnesugust waja, enne kui nad õnnelikud on, mis meie talu=ini=mesed ei teagi.

M a r i.

Ja, et tal naist ei ole! Kas tead, tema ei wõinud kogu ni sest aru saada, kuda meie ilma rikkuse ja jõuuta wõisime paari minna.

P ä r n.

Ma pean sulle tõt ütleva; abielu rahwast ei wõi ta mitte sallida. Jseäraniis ta õde ei wõi neid filma otsas näha.

M a r i.

Küll see on kena. Aga ta õest ei tahtnud ja mulle millagi rääkida.

P ä r n.

Noh, sellega on ka lugu, nii kuda ta on. Nii palju wõin ütelda, et ta just hulduse pärast mitte ära ei sure.

Seine etteaste.

Endised. Liisa.

Pärn.

Kus ja nii wara olid, Liisa?

Liisa.

Eks ja näe, mis ma siin toon, hulk põld-
lillesid. Ma olen neid otsinud, et nad herrale
wõiksime ligi anda.

Mari.

Aga mis ta siis sinu sandi lilledega teeb?

Liisa.

Eila küsis ta minult lilled enesele.

Pärn.

Kas tõeste?

Liisa.

Ei tea, mikspärast ta seda tegi. Nii palju
tean, et ta wahel minu otja, siis jälle lilled
pääle filmad lõi, mis juures tal enesel üsna häa
meel nähti olevad.

Mari (naerdes).

Aga, mis tarwis nii suur hulk?

Liisa.

Ta näeb nii rahutu wälja ja — kui ta nüüd
wet nende lilled üle walab, siis saab ta paremaks,
kui ta seda pruugib.

Mari.

Ega ta siis ometi seda terwet korwi hakka ligi
wedama.

Liisa (äärmiselt).

Kas ta siis ära läheb?

M a r i.

Muidugi.

L i i s a (surwalt).

Ega ometi täna?

M a r i.

Täna jah!

L i i s a (ehmatan'd).

Oh kahju!

M a r i.

Noh, mis siis?

L i i s a.

Kui ta ometi täna mitte ära ei läheks —

P ä r n.

Jah, ega ta jo kauaks seie ei wõi jääda, sinna ei wõi midagi parata.

L i i s a.

Jah, aga — siisgi — —

P ä r n.

Aga, Liisa, aeg on käes tööle minna.

L i i s a.

Jah, ma lähen kohe. (Ta läheb. — Uuse ääres: Aga — kas ta siis täna hommiku veel ära läheb?

P ä r n.

Küllap wiist. — See teine heinamaa peab täna ära tehtud saama.

L i i s a.

Kas ta siis kohe ära läheb?

M a r i.

Mine üksford heinamaale, teised ootawad juba tükk aega.

L i i s a (õhtab).

Jah, jah! (Läheb hõlpe).

M a r i.

Mäe, kudas ta rõõmustab, et meile abi sai.

L i i s a (tuleb reha läes).

Noh, ega ta ometi kõhe ära ei lähe?

P ä r n.

Kes seda wõib teada.

M a r i.

Pane nüüd hoolega tähele, et kõi töö häste läheb.

P ä r n.

Minul enesel ei ole wõimalik, nii pea sinna tulla —

L i i s a (turwalt).

Küll ikka. (Läheb). Noh, jääge terweks!

M a r i.

Ma saadan sulle sõõgi järele.

L i i s a (lootseb tagasi).

Mis sa ütlesid?

P ä r n.

Mis lugu siis õieti teiega täna on?

L i i s a (nõuuta).

Noh, see on muidu — nii — et — (Marile:) Kuule — wii talle ometi weel minu poolt palju terwisid.

M a r i.

Sa jah. Mine aga.

L i i s a (Pärna wastu).

Ja õelge talle, et need lilled minu korjatud on.

P ä r n.

Küll ikke.

L i i s a.

Ja et ma hommiķu wara enne päewa nad olen otfinud.

P ä r n.

See peab sündima, seda wõid uskuda.

L i i s a.

Wäga häa, armas õe mees. (Eligutatud.) Ja ma soowiksin, et nad teda terweks teeksiwad.

M a r i.

See saab üteldud.

L i i s a (poole tee pääl).

Ja küsige ta käest, miks ta eile õhtu nii palju õhkas?

P ä r n.

Kas ta siis õhkas!

L i i s a (turwalt).

Ja muidugi!

P ä r n (waatab oma naese otja).

Kena lugu küll!

M a r i.

Midagi liigub tema südames — see on õige ja ei wõi teisiti olla.

L i i s a (partiiķult).

Teie ei peaks teda mitte ära lastma —

M a r i (oma mehe äla pääle loputates).
Seda wõikšime küll teha.

P ä r n.
Jah, aga kes peab tale seda ütleva?

L i i s a.
Mina, mina, ma!

P ä r n (naeratab).
Eks sa katsju.

L i i s a (wisstab reha ära).
Kõhe filmapiilk. (Kui ta ukse juure jõuab, tuleb Reinhold talle wasta.)

Kolmas etteaste.

E n d i s e d. R e i n h o l d.

R e i n h o l d.

Tere hommikust, — tere hommikust! Kõh
miks sa ei lähe, kas ma olen ees?

L i i s a.
Ei ole. (Waheaug.)

R e i n h o l d.
Kõh, üksigi teitest ei lausu musta ega walget?
Mis see siis diete tähendab?

P ä r n.
Hm! Ta tahtis —

M a r i.
O, meie tahtsime — —

Reinhold.

Noh? mis?

Pärn (Eiisale).

Noh, räägi ometi!

Mari.

Räägi, räägi, Eiisa!

Eiisa.

Ma tahtsin teile tulla ütlema — (tohendates)
teid paluma, et — et —

Reinhold.

Noh ütle!

Pärn ja Mari (salaja Eiisale külge lüües ja teda sunnides.)

Noh, ütle ometi ruttu.

Eiisa.

Teid paluda, et — — paluda õige südamest
õemehe, õe ja — enese pärast —

Reinhold.

Siis palu aga. Sinule ei või ma mitte
wastu panna.

Eiisa.

Et teie mitte ära ei reisiks.

Mari.

Et teie weel feie jääksite.

Pärn.

Palume teid kõigest südamest selle pärast.

Reinhold (ülgutatud).

Oh teie armsad inimesed!

Rõik.

Jääge weel meie juure!

Reinhold (annab neile natukesel järelnõtlemissel pärast lät).

Jah ma jään seie!

Eiisa.

Ah, see rõõmustab mind, see rõõmustab mind!

Mari.

U h e i } Tuhat tänu, olge terve jäämast!

Pärn.

U h e i } Armas herra, tänu, tänu!

Reinhold.

Kas ja siis tahaksid, et ma laulaks seie jääksin, armas neiu?

Eiisa (naeratates).

Jä muidugi!

Reinhold.

Ole terve seda soovimast. — Aga ütlege mulle — täna hommiku, kui ma üles ärkasin — kuulsin ühe laulu laulmist. — Üks teitest mõlemist on seda laulnud, kumb see oli?

Mari.

See oli tema (Eiisa pääle nähtates). — Tema laulab iga hommiku ja äratab meid üles.

Reinhold.

See laul oli ilus.

Mari.

Tema on õpetaja õe käest, kes teda wähest firikumõisa kutsus, selle laulu saanud.

(Linna ja maal.)

R e i n h o l d.

So, so. — Kas nüüd lubad mulle ka natuke hommikust süüa anda, Liisa? (Mari ja Pärn tahavad minna.)

L i i s a (tungib nendest läbi).

Ta on minu käest tellinud. (Läheb.)

M a r i.

Ta ei tahtnud koguni heinamaale minna, kui me talle ütlesime, et teie ära reisite.

P ä r n.

Ja vaatke, jääl on ta teile lillesid noppinud.

R e i n h o l d (ruttu).

Kus?

P ä r n (toob korvi).

Siin — —

R e i n h o l d (võtab paneb korvi laua pääle).

Oh seda armast hinge!

M a r i.

Selle palub ta teid ligi võtta — —

P ä r n.

Wet pääle walada ja siis sest juua — —

M a r i.

See tegema teid rahulikuks.

R e i n h o l d (võtab kahe käega lilledest ja hoiab näu ees).

Oh, siin sees on palju terwets tegewat lehtu.

L i i s a (toob klaasitäie piima puust talbreful).

Siin on üks klaas piima! Maitsegu ta teile hästi!

R e i n h o l d.

Pane see selle laua pääle — ja — mis ma tahtsin paluda — laula weel üks furd see laul mulle ette, mis täna hommiku nii mo meele järele oli.

L i i s a.

Ma ostan palju laulusid laulda.

M a r i.

Eks ja laula — laul — rahuisolemisest.

L i i s a.

Kas see: „Ei rahast, warast hooli ma“ —?

R e i n h o l d.

See jah, see jah!

L i i s a.

See on ka üks ilus laul. Kui mo meel wahest furb on, siis laulan warsti seda laulu ja — meel saab jälle rõõmsaks. (Laulab esite natuke häbelikult ja kartes, siis furd korralt julgemalt:)

Ei rahast, warast hooli ma,

Kui rahu südames,

Ja annab Jumal terwist ka,

Siis rõõmsa meele sees

Ma laulan õhtul, hommikul

Au, kiitust, tänu, Jumal, sull'!

Reinhold (waatab pärast seda, kui ta natuke on joonud
silmitsedes Liisa otja).

Edasi, armas laps!

Liisa (laulab julgeste).

Küll mõnel palju warandust
Ja siisgi nuriseb;
Ta süda on täis pahandust
Ja enam ahnitseb;
Tal 'pole rõõmu elades,
Ei tunne rahu südames.

Reinhold (on seni kaua lilledega mängin'd, silmitses
Liisat ja ohkab).

Ole terve, ja hää laps. (Pärnale.) Kõh, mis
nüüd teha? — Jah, nii, nüüd näita mulle kõik
oma hooned ja laudad ja wiljawäljad ära. Eks
ole tõi?

Pärn.

Kõigest südamest! (Reinh. ja Pärn lähewad ühes ära.)

Meljas etteaste.

Mari. Liisa.

Liisa.

Miks ta ära läheb, õde?

Mari.

Eks sa kuulnud, et ta Pritsuga ühes hooneid
ja väljasid waatama läks.

Liisa.

Uga kas minu laul sugugi ta meele pärast
ei olnud.

M a r i.

Miks mitte.

L i i s a.

Miks ta siis midagi ei ütlen'd?

M a r i.

Mis ta siis pidi ütleva, naljatas tüdruk?

L i i s a.

Seda, mis ta ise tahab.

M a r i.

Õib olla, et see laul teda kurwaks tegi.

L i i s a.

Ta waatis tihti minu otsa. Kas ta teid ka nii silmitjes?

M a r i.

Näh, kuda ja küsid!

L i i s a.

Ma tahan küll, et ta minu otsa waatab.

M a r i.

Ta on üks üle wäga lahke ja armastuse wäärt mees.

L i i s a.

Ega ta ometi minu üle peaks pahane olema.

M a r i.

Mine ikke oma juttuga!

L i i s a.

Kui ta minu üle pahane oleks, ega ta wist siis nii jägedaste minu otsa oleks waatnud.

M a r i.

Küllalt nüüd, mine nüüd heinamaale, mul tarwis heinalistele lõunaks jõhk walmis teha; küll ma tulen pärast ise ka järele. (Läheb tuppa.)

Viies etteaste.

L i i s a. Pärast M a r i.

L i i s a (wõtab reha ja frunsi ja lähab lillede juure).

Mis siis siin lillede kallal näpitses! — Ühte puhku oli ta lillede juures. — Näe, kuda mõned, mis ta käes olivad, üsna kofku on surutud.

M a r i (toast piimakausi kandes).

Kas sina ikka weel kodus oled?

L i i s a.

Mina — mina waatsin natuke neid lillesid siin. — Waata, kuda ta mõned üsna rusuks on pigistanud.

M a r i.

Mine, mine heinamaale. (Läheb jälle tuppa.)

L i i s a.

Ma pean tõeste nüüd heinamaale minema. (Läheb.) Nüüd on tal lillesid wist küllalt. (Tuleb jälle.) Aga kui ta need teised ka ära pigistab, siis ei jää talle ühtigi järele. — Noh, siisgi külapeist saab. (Läheb jälle mõned sammud.) Aga ega ma neid kaffi litsutuid laiali ei wõi jätta. Ma wõtan nad õige wälja ja wiskan ära. (Läheb

formi juure ja wõtab lihtsitud lilled.) Üra wiskama? —
 Ei! (Wistab nad kärmaste tasku ja jookseb ruttu ära, tuleb
 aga jälle tagasi ja paneb naeratates kruusi laua pääle ja läheb
 siis jookstes ära.)

Uues etteaste.

P e e t e r. P ä r a s t M a r i.

P e e t e r

(tuleb paar reisirõmpsu käes, käib edasi tagasi, waatab ümber,
 teeb siis märki käega taha poole, kust ta tuli, kübar käes).

Tulge, tulge mamsel, tulge pääle! — Jah,
 siin on see koeraurtsik. Oksle tahab ajada seda,
 kes suurest uhkest linnast seie tuleb. Ha, see peab
 kõik siin maha kistud saama, kui mina selle koha
 oma kätte saan. Kõik maha, kõik maha! —
 Üks uus maja — afnaraamid puleeritud — bal-
 kong ees ja ilus rohuaed kõrwas. Afnad peawad
 peegliklaasist saama ja kõik peab särama ja hiil-
 gama, et mõni ümberkaudne mõisnik wiha pärast
 tiisikusse ära sureb seda nähes. (Waatab jälle ümber.)
 Noh, kõige sandem koht ei näita siin just mitte
 olevat. Külap siin hästi läbi saan, kui kord
 seie tulen. Esimene töö aga peab mul müüd
 olema, oma herra nii kaugele saada, et ta need
 talupoja sead siit wälja ajab. Ta näitis küll
 wiimati, kui temaga kous olin, minu üle kaunis
 wihane olevat, aga pole wiga, küll ma ta jälle
 hääks teen; tema kuri ei saa olnud. Paremt
 oleks küll, kui weel tema juure wõiksin jääda;

aga kes teab, kui kaua ta veel poisimeheks jääb. Eks saa näha. Me katsume ühes mamsliga teda nii kaua hoida kui vähe võimalik, ja kui ta siisgi peaks tahtma kosta, siis ähwardan ta juurest ära minna; ega ta mind, kes juba 18 aastat teda olen teeninud, ometi ära ei lasse. Kui siisgi see ei aita, siis — Brits Bärn, kasi kohast wälja! (Läheb ukse juure ja lööb jalaga wasta ust.) He, kas siin siis kõik surunud on? — Wälja!

M a r i.

Taewakene! mis see on?

P e e t e r (waljult).

Toolid wälja! Täna tuleb seie hulk wõeraid mõisaherra sugulaseid. Ruttu, ruttu! (Mari läheb toola tooma.)

Seitsmes ettenäide.

P e e t e r. Mamsel Triine.

P e e t e r.

Soo, seda wiisi! Meile inimestele peab natuke püüsid wabistama ajama.

M a m s e l (taga poolt, nägemata).

Mi, ai, appi, Peeter!

P e e t e r.

Noh, mis see siis tähendab? (Waatab taha poole, kust see tuli ja hakkab tangede naerma.) Ha, ha, ha, ha; hi, hi, hi! näe kenna nalja, hi, hi, hi! meie kadaka mamsel jäänud saba pidi fibu-

witsa pöössasse finni, hi, hi, hi! — Noh, mis teha, teenri kohus on jö appi minna! (Läheb ja tuleb mamsliga tagasi).

M a m s e l.

Oh tühi wõtku maal käimise ja elamise! Ühte puhku olgu filmad ees ja taga, muidu saawad riided seljast lõhki kistud. Poleks ma kuulnud, et mo wend mõisast seie olla tulnud, siis ei oleks ka mina seie tulnud. Mõtlesin teda mõisast eest leidwat, aga ma ei mõista, mis ta siin teeb.

P e e t e r.

Eks ole tõsi, meie ei jäta enne järele, kui ta linna tagasi tuleb?

M a m s e l.

Muidugi teada, aga laseme teda enne ennast natuke lahutada, sest et ta näitis kaunis pahane ja tujane olewat, kui ta seie tuli.

P e e t e r.

Pole enam tarwis, nüüd on ta ennast juba küll lahutan'd.

Kaheksas etteaste.

E n d i s e d. M a r i (kes kolm tooli wälja toob).

M a m s e l.

Kuule, kas sa oled Pärna naene?

M a r i.

Jah.

M a m s e l.

Kas ja ei tea mulle velda, kus minu wend on?

M a r i.

Kes on teie wend?

M a m s e l.

Kas ja jädagi ei tea! — Mõisaherra on minu wend.

M a r i.

Ah joo, andke andeks. Herra läks minu mehega wäljale wiljasid waatama. (Läheb tuppa).

Üheksas etteaste.

Mamsel Triine. P e e t e r.

M a m s e l.

On need taluinimesed rumalad nagu eeslid, et nad midagi ei tea!

P e e t e r.

Ei mina mõista, kuida herra ühes niisuguse talupojaga wäljale wõis minna.

M a m s e l.

Oh, tal on wahest niisugused tujud, et ta isegi ei tea, mis ta teeb.

P e e t e r.

Aga, mis ma pidin küsima, teie ei ole mulle weel sugugi jutustanud, kuida siis wiimaks kosjalugu mamsel Sternbergiga läks?

M a m s e l.

Seft ei tule midagi wälja.

P e e t e r.

Soo? See on jo wäga hää.

M a m s e l.

Meil on aga tarwis, temaga nüüd hästi õrnalt ümber käia, et ta oma paha meele jälle ära unustab. Tal nähti selle üle paha meel olevat, et ma prozentide pääle wälja laenan.

P e e t e r.

Külal sellega toime saame. Ma pean waa-
tama minema, mis hobused tõlla ees teewad.
(Kõrwale, suure rõdmuga.) Hurraa! brawoo! Nagu
lootsin nõnda läheb. Wõit on meie! (Läheb ära.)

Kümnes etteaste.

Mamsel T r i i n e (üksi).

Tõeste, mul on üsna hirm, temaga jälle kokku
saada. Ta on wiimisel ajal iseäranis tõrkaks ja
kangekaelseks, isemeelseks ja pahuraks saanud ja
ei lasse ennast mitte enam nagu endistel aegadel
minust juhutada ja tüürida. Ja jah, teda peab
hästi meelitada katsuma, et ta jälle endiseks saab.
Minus ja suur hää asi on aga, et ta mitte naest
ei wõta, sest nüüd wõin jälle loota, et maja-
walitsus minu kätte jääb, kust kaunis hull üle
jäänud raasukesi maha langeb, kellel minu taskus
ruumi on. (Selle wahel läheb Peeter tuppa, mis mamsel
mitte tähele ei pane.) Aga ma ei tea, kui kauaks ta
wäljale jääb. Peaks ta ometi warsti tulema.
— Aha, juba ta tulebgi jälalt.

Üksteistkümmes etteaste.

Reinhold. Mamsel Triine.

Mamsel.

Tere, armas wend, tulin linnast sinu järele, et waadata, kuida so käsi maal käib. (Kui Reinhold ja mamsel räägivad, tuleb Pärn, aga läheb mamslit märgates ruttu tuppa.)

Reinhold.

Wäga hästi, õde, ma olen nagu hoopis teiseks inimeseks saanud.

Mamsel.

Ega sa enam minu üle wihane ole? Sa lepid jälle ometi ära, armas wend? Eks ole tõsi, sa oled jälle lahke? Jah, wend?

Reinhold.

Ma usun küll, — ma ei ole ammugi enam nii lahke olnud, kui sel filmapilgul. Ma tänan Jumalat selle eest.

Mamsel.

Eks ole tõsi, armas wend, sa tuled nüüd jälle ühes meiega linna tagasi. Meie tahame so eest jälle kõigest jõuust hoolt kanda ja sulle nii palju rõõmu teha kui võimalik.

Reinhold.

Kes see on — meie?

Mamsel.

Noh, eks mina ja Peeter. Tema tuli ka ligi.

Reinhold.

Soo?

M a m s e l.

Ma arwan, et sul ometi midagi tema wastu ei ole ja et meie kolmekesi weel õige hästi saame elama.

R e i n h o l d.

Eks saame näha.

M a m s e l.

Dot', oot', ma lähen waatan, kus ta on. (Teeb minekut.) Ah ja, peaaegu oleksin unustanud ühe kirja sulle ära anda, mis herra Sternberg saatis. (Annab kirja Reinholdi kätte ja läheb ära.)

Rafsteistkümnes etteaste.

R e i n h o l d (üksi. Võtab kirja lahti).

Aga mis see tähendab: mamsel Sternbergi nimi kirja all! Ah ah! Kiri on mamsli enese käest. Voen warsti läbi, mis sees seisab. (Loeb.)

Muulil Herra!

Palun mitte pahaks panna, et ma oma kirjaga Teid julgen tülitama tulla. Teie sõbralik soovimine oli, mind omale abikaasaks saada, aga mina ei võtnud Teid esite mitte wastu. See sündis kergest meelest ja järel mõtlemata wiisil ja mul on kahju, kui ma Teile sellega kurvastust olen teinud. Ma püüan seda sellega jälle hääks pöörda, et ma walmis olen, Teie tahtmist täitma. Võtate sellepärast jälle linna tagasi, kus Te mind kui

oma pruuti teretada wõite. Teid ootab armas-
tuses Teie

alandlik

Marie Sternberg.

Soo-oh! wõi nõnda! Mind esite pika ninaga minema jaata ja mulle häbi teha ja siis walmis olla, minu tahtmist täitma! Ega ma ka kassipoeg ole, et mind õlekõrre järel wõib ümber tantsitada. Täna wäga selle auu eest, aga tarwis mulle teda enam ei ole, kus ma palju paremat juba olen tundma õppinud, selle kõrwa mamsel Sternberg ammugi ei wõi seisma jääda. Oh, kuis on mo süda rõõmu täis, kui selle pääle mõtlen. Näitab, nagu oleksiwad mo noore ea päewad tagasi tulnud. — Üks tasane aimamine segab küll wahest seda rõõmist tundmist, aga ta läheb mööda, nagu pilweran- gad selge taewa all.

Kolmasteiskümnes etteaste.

P e e t e r. R e i n h o l d.

P e e t e r (tuleb toast).

Tere, kulla herra! — Noh, teie jääte pois-
meheks? Siis tahan ma ka kõigest südamest jälle
teie juure jääda, ehk mul küll nõu, kui oleksite,
kõsinud, ära minna. Nüüd aga jään ütle mata
hää meelega. Jah!

Reinhold (natuse aja pärast).

Peeter — ja lähed oma teed! Kas mõistad.

Peeter (ehmatand).

Mis te ütlesite, kulla herra?

Reinhold.

Meie oleme lahkunud! Mine!

Peeter.

Kulla herra — — —

Reinhold (külmal).

Ja täna veel; siin veel. (Kindlast.) Praegu kohe. Sa ei pea mitte enam seie majasse tagasi astuma.

Peeter (nutuselt).

Aga kulla pai herra — — —

Reinhold (oma tõusewat wiha wägise tagasi hoibes).

Sinna pead ja minema. Üra minu! Kasi! Kohe ruttu! Sinna mine! Sa ei pea ilmasgi enam mo filma ette tulema, sest sa ei kõlba fuhugi. 18 aastat olen sinuga nagu truud teenriga ümber käinud, sest et ma sind ei tunnud. Müüd ma tunnen sind, sa ei kõlba fuhugi!

Peeter.

Mõtelge, kulla herra — —

Reinhold (tõsiselt).

Et see eksitus, et ma sind ei tunnud, minu süü oli? Dige. Et sa rumal ja wanalbane oled ja sellepärast enam peremest ei leia? Tõsi. Sa saad terwel eluajal minu käest oma palga. Aga kasi mo filmist! Ma ei wõi sind enam näha.

P e e t e r.

Aga kulla — —

R e i n h o l d.

Mine, mine! — Ära wiida enam aega, rääkimine ei aita midagi, kässin sind oma silmeest minna. Kasi!

P e e t e r (pilgates).

Koh, siis soowin teile hääd elu, kulla herra.

R e i n h o l d.

Sumalaga!

P e e t e r.

Ma saan weel poolteist rubla waeste jauts, kulla herra.

R e i n h o l d.

Kohe. — Säh — — siin ta on.

P e e t e r.

Palju terwist soowin teile. (Tahab määsje minna.)

R e i n h o l d.

Mis? Kuhu? Ära pead sa minema! Mitte sinna!

P e e t e r (trotslikult).

Oma kübara tahan ma wõtta.

R e i n h o l d.

Säh, siin on 5 rubla, osta selle eest oma kübar. Aga nüüd mine kübarata minema! Sa päris alatiks ära!

P e e t e r (tigedalt).

Teie sõnakuulelik teener. (Läheb ära).

Keljasteistkümnes etteaste.

Reinhold (üksi).

Jumal tänatud! Üks wale-nägu jälle wähem
 mu ümber! Mul on küll kahju, et ennast nii
 murelik olen petta lastnud — aga ma olen ometi
 alles ärganud ja see rõõmustab mind.

Wiisteistkümnes etteaste.

Liisa. Reinhold.

Reinhold.

Ennääh! Liisa! Miks sa ligemale ei tule?

Liisa.

Ma olen midagi ära unustanud, herra —

Reinhold.

Mis?

Liisa.

Dma weefruusi. — Täna on ilm wäga palav.

Reinhold (waatab natuke aega tõsiselt ta otsa.)

„Ei rahast, warast hooli ma, kui rahu südamel.

Liisa.

Kas see laul on teie meele pärast, herra?

Reinhold (tundmisega).

Jah, mo laps.

Liisa.

Aga ta tegi teid koguni waiakaks, kui ma
 laulsin.

Reinhold.

Sest et minuga ka lugu nii on, Liisa! —
 Ja jah. Mul on kaunis palju raha, aga mitte
 — rõõmu ega rahu.

Liisa.

Sest on mul õige hale meel.

Reinhold.

Kas sa tahad, et ma õnnelik oleksin?

Liisa.

Oh herra, ma tahaksin oma kõige parema asja hinge tagast ära anda selle eest! Eila õhtu, kui teie siin meie juures istusite, olite nii häa ja armuline, andsite meile kät ja pisarad tulivad teile silmi. — Tõeste, jedasugust ei ole ma kõigel eluajalgi näinud! Sest ajast saadik mõtlen ma alati teie pääle. — Aga miks te mulle eila õhtu hääd ööb ei ütlen'd?

Reinhold.

Kas ma ei teinud seda?

Liisa.

Ei! Ma olen juba kõiksugused mõtted selle pärast ära mõtelnud. Ega ma ometi midagi teile paha teinud?

Reinhold.

Ei kaugeltgi, mo laps.

Liisa.

Kas jääte veel kauaks seie?

Reinhold.

Ma lähen pea ära.

Liisa (ehmatan'd).

Pea? (Liigutatud.) Oh kahju!

Reinhold.

Miks nii?

Liisa.

Oh tuks tahtsin teile natuke värsteid kalu teeta — ja —, Oh, ärge minge ometigi nii ruttu ära, kulla pai herra!

Reinhold.

Kas sa saad ka minu pääle mõtlema, kui ma ära olen?

Liisa.

Wäga tihti. Aga teie, kas teie ka minu pääle saate mõtlema? — Oh ei küll wiist mitte! Kui külast wäljas olete, siis ei tea teie küll enam, kes ma olen.

Reinhold.

Liisa — kas sa armastad mind?

Liisa (äkitselt).

Ei, — ei koguni mitte!

Reinhold (surwalt).

Liisa, oh Liisa!

Liisa (teeb ühe miisku).

Seda ma ei tohi mitte teha. Ei tõeste mitte! Aga — sest ajast, kui teie eila nii helde meie wasta olite, tahaksin ma sagedaste nutta. Seda aga ei tohi ma õe ja õemehe pärast ka mitte teha. — Müüd olen ma kõige parem üksinda. Ja kõik ei saa mulle tõeste enam sünni nii meele pärast olema, kui teie ära lähete.

Reinhold.

Kas oled minu wastu nii hää, kui õemehe wastu?

Liisa (uacratub).

Jah. (Ohtab.) Aga — aga — —

Reinhold.

Aga?

Liisa.

Ja — aga — ma ei tea mitte õiete, kuda ma pean seda ütlema. Ma olen oma õemehe wastu õige hää. — Ja teie wastu — teie wastu olen ma ka hää. Aga ta ei ole ometi nii — nii —

Reinhold.

Kas ja minu wastu wähem hää oled, kui oma õemehe wastu?

Liisa.

Ei, ei, ei! Ei mitte!

Reinhold.

Kas ja minu wastu enam hää oled?

Liisa.

Seda ma ei tea küll — aga — teist moodi see on. — Ja, aga ma pean weekruusi ära wiima.

Reinhold.

Liisa!

Liisa.

Nad ootawad kõik selle järele. Nad on juba palju heina tein'd ja neil ei ole midagi enam juua.

Reinhold.

Kui wanaks arwad ja mind?

Liisa.

Seda mina ei tea.

Reinhold.

Eks näe juba õige wana wälja?

Liisa.

Ha ha ha! Muga küll, enne kui hallid juuksed saate!

Reinhold.

Liisa, mõtle ometi — kui ma hallid juuksed saan, siis ei ole keegi, kes mind armastab ehk minu eest hoolt kannab, mitte keegi!

Liisa.

See on liig kurb lugu ja mul on sest wäga hale meel. Teie olete nii armuline ja peaksite siis üksi olema! — Kulla herra, kui teil hallid juuksed on ja kui te üksi olete, siis tulge meile ja mina ja minu õde tahame teid kõigest südamest armastada ja teie eest hoolt kanda ja teie peate, ka selle hää istme koha ahju ääres saama, kus ikka õnnis ema istus.

Reinhold.

Kui sa wanem oled ja sul on mees, siis ei mõtle sa ammugi enam minu pääle.

Liisa.

Ma ei tahagi meest, kui teie meie juure lubate tulla.

Reinhold.

Säh, siin mo käsi!

Liisa.

Kuda nii herra?

Reinhold.

Ma tahan sind omale naeseks.

Liisa (ehmataab).

Oh mo Jumal!

Reinhold.

Ma ei nõua sult muud midagi, kui et sa mind armastad ja minu eest hoolt kannad, kui mul hallid juuksed on.

Liisa.

Oh, herra, see ei ole mitte võimalik! — Mina olen üks waene talutüdruk ja teie — suure mõisa omanik. Mul ei ole muud kui mo puh-
tad riidehilbukesed, wiis naela willu ja pitbli-
raamat ühes mõne muu kasuliku raamatuga.
Oh herra, ma ei wõi sinna midagi parata, muud
mul tõeste ei ole. (Nutab.)

Reinhold (waimustatud).

See ei ole mitte nii. Kohkeste on Jumal
sinu südame wälja ehitanud. Sa oled palju
enam kui palju nõnda nimetatud linnapreilid
wõi manslid ja oled ka palju targem kui nemad.
Sa oled ühe wõera keele ilusaste ja puhtaste ära
õppinud, aga kõige ilusam on, et sa siisgi oma
sündimise-keelt ülemaks pead ja mitte nii ei tee,
nagu palju meie aja tüdrukuid teewad. Waewalt
mõistawad nad paar sõna wõeriti saksa keelt, siis
häbenewad juba oma emakeelt rääkida, jätawad
oma seisuse maha ja jooksewad linna mõeldes
endid nüüd täis Sakslad olewat, aga nad pole

muud kui Kadaka-Satjad wõi hunts-hantsjakad, kelle üle nii hästi iga enam haritud ja õppinud inimene kui ka iga eht õiglane talumees, kes oma seisusele truutiks on jäänud, naerab eht weel paremine neid kahjatses, sest et nad nüüd muud midagi ei ole, kui õnnetud loomad, kelle süda rumalat uhkust täis on ja kelle mõtted muud ei ihalda, kui tühje asju ja uhkeid riided, kelle taha nad oma rajamata rumalust püüawad ära peita. — Sina aga jäid alandlikuks oma seisuse jesse ja ei ajanud mitte niisugust uhkust taga — ja waata, see on ilusam ja parem, kui kõik uhked riided ja annugi enam kui suur rikkus.

L i i s a.

Ma ei ole ka sugugi ilus, kulla herra.

R e i n h o l d.

Sa oled rahuduse ja julguse mo südamesse laulnud, kas tahad mind omale abikaasaks saada?

L i i s a.

Wäga häa meelega, armas herra. — Aga, kes siis õemest aitab? Sa hein peab weel tehtud saama.

R e i n h o l d.

Küllap sellega toime saame. Sinu õemes aab nüüd minu käsimeheks; ma tahan teda aidata, nagu üks wend teist. — Eks ole nii?

L i i s a (hooles ulse juure; rõõmsalt).

Õemes, Mari! — (Hooles jälle Reinholdi juure.)
Armas herra, ma pean nutma ja rõõmustama

ühes. (Läheb usse juure.) Oh ma wäriſen rõõmu pärast. (Koputab usse tüle.) Brits, Mari, tulge ometi warsti wälja!

Kuuesteistkümmes etteaste.

Endised. Pärn. Mari.

Liisa.

Mõtlege ometi, herra tahab mind koida.

Mari (ehmatand).

Tüdruk, mis ja räägid!

Pärn (pahajett).

Kas ja arust ära oled, sõge!

Liisa.

Jah seda ta tahab teha, ja mina ei ole tõeste teda jeks palunud — eks ole tõsi, herra?

Reinhold.

Jah, sõber Pärn, mina tahan teie kälimeheks saada; anna mulle jeks kät.

Pärn.

Diäh, taewafene!

Mari (istub maha).

Kulla herra, mis see on? (Tõuseb jälle üles).

Liisa.

Jah, armas herra, õnneks peab oma sõna jeks andma; tema on mulle iſa asemel olnud, jeni kaua kui ema surnud on. Kulla pai õnneks, ta lubab sulle abi anda heina-tegemiseks ja ka muul wiisil sind awitada. — Ütle jah. — Ma armastan teda wäga.

P ä r n.

Jah, jah! Sumala õnnistust tulgu sinuga
selle hää herra üle. (Reinholdile.) Tema on waene,
aga ta süda on kulda väärt.

M a r i.

Oh kui ema seda näeks!

R e i n h o l d (Eiisale).

Nende õiglaste inimeste nähes annan ma sulle
kät — ja oled minu priut.

E i i s a

(teeb kutsu ja tahab Reinholdi käele suud anda, aga see ei lase).

Ma tahaksin teile hää meelega nelja silma
all midagi ütelda. (Pärn ja Mari astuvad tagasi).

E i i s a.

Ma hakasin teid juba eila armastama ja —
jätšin enist weefruusi meelega seie, et tagasi wõit-
sin tulla.

R e i n h o l d (tõrwale).

Oh seda õiglast südant, mis mingisugust
pettusest ei tea! (Kuiwatab rätikuga silmi; Pärn ja Mari
tulewad jälle.)

M a r i.

Teie nutate ise — see on liig!

E i i s a.

Oh armas herra, ma tahan teid kõigest wäest
armastada, teie eest hoolt kanda ja teile nii palju
rõõmu teha kui iial jõuan.

R e i n h o l d.

Minna sulle niisamuti. Ma tahan sind kätte
pääle kanda, teenrid peawad sul ees ja taga
olema ja sa pead siidiriided kandma.

Liisa.

Mitte nii, kulla herra, ma jõuan ise enese eest hoolt kanda ja ei ihalda ega tahagi siidiriidid, kui ma korrapäralised hilbud jõuan saada.

Reinhold.

Oh Liisa, sa oled palju parem ja targem kui mina. Jah, jää alandlikuks, siis saab so kästi hästi käima.

Liisa.

Aga ma ei teagi weel, kuda teie nimi on.

Reinhold.

August Reinhold.

Liisa.

Eks ole tõsi, armas August, nüüd tohin teile ka „sina“ öelda?

Reinhold (liigutatud).

Muidugi, armas Liisa! — Mari, mine onneta ja kutsu minu õde ka seie! (Mari läheb, tuleb natuke aja pärast marmõliga tagasi.)

Seitmesteistkümmes etteaste.

Endised. Mamsel Triine.

Mamsel.

Noh, armas wend, mis soovid?

Reinhold.

See kaunis maatütarlaps saab minu abikaasaks, kas oled sellega rahul?

Mamsel.

Sa oled jo õige lustilik täna, armas wend. See on üsna kena nali.

Reinhold (hakkab Liisa ümber kinni).
See ei ole mitte nali, waid täis tõsti.

Mamsel (lööb käed kokku).
Wend!!

Reinhold.
Noh, õde, mis wiga?

Mamsel.
Aga, armas wend, niisugune umbkõsimine!

Reinhold.
Mis sest wiga, ega ma mõni sündin'd rüütli
sugu mees, kes oma sugu sellega kardaks solkawat.

Mamsel (wihaseilt).
Eine Bäuerin und arm dazu!*)

Reinhold
Wait! Ta mõistab jaksja keelt paremine kui
sina!

Mamsel (kohkudes).
Mis?

Reinhold.
Mõttele järele, mis sa ise enne olid. — Glu-
kumbed — neid wõib ta õppida. Tempa, kellest
palju linnamamslid täis on, ei pea ta tundma.

Mamsel.
Noh — ma wõin jo ära minna ja wõid
teha, mis sinu meelest häa on.

Reinhold.
Mine! Sinu süda ei ole nende hääde inti-
meste kõrwas enam midagi wäärt. Ma ei ütle

*) Tehti keeli: Talupoja tüdruk ja waene päälegi!

fulle muud midagi, sest et ma sind häbistada ei taha.

M a m s e l.

Nüüd peavad aga ka teised kuulda saama, mispärast ja seda ütled. Ma hoian kofku — jah, ja võtan kasu, aga mitte omale, sest kõigest mo varandusest peab üks kord üks kirik ehitatud saama. Säh, nüüd tead seda!

R e i n h o l d.

Rehvu inimesi käib küllalt kirikutes. Mita neid, siis teed enam, kui ühe hoone ehitad, mis küll sinu nime, aga ka auuahnust ja kõrkmeelt tulivikuse kannab.

L i i s a.

Kas tema ei taha, et ja mind võtad?

R e i n h o l d.

Küll ikka, mo Liisa! Alga ta ei tea mitte, kuda ta sind peab armastama hakkama.

L i i s a (jooksab mamsli juure).

Olge ometi ka minu vastu hää. See pole jo mitte minu süü, et ta mind tahab saada, õe ja õemehe süü ka mitte. See kõik tuleb ema õnnistusest, kes ikka ütles: „Kui ja õiglane oled, ei jäta minu õnnistus sind mitte maha ja sa aad ühe hää mehe.“

M a m s e l.

Noh, ega ma ka teile koormaks ega tüliks ees ei taha olla. Piiga — kuda so nimi on?

Reinhold.

Mine ära! kiwist südamega inimene! —
 Ehita kirik ja palu enesele jääl heldemat ja peh-
 memat südant. Aga kõigi waeste ja hädaliste
 inimeste pandid peab see neitsi oma pulmapäewal
 so käest välja lunastama.

Mamsel.

Noh — üks kõik — ega ma teela — —.
 Kus tõld on? — Noh, Jumalaga, armas wend!
 (Läheb ära.)

Rahesasteistkümnes etteaste.

Endised ilma mamslita.

Reinhold.

Mo weri teeb ja süda ajab üle — ta läheb
 ja loeb oma rublasid. — Siisgi räägime midagist
 muust. Loeme meie tundisid! (Annab Pärnale ja
 Mariile tüt.) Jääme meie alati hääks üks teise
 wasta. Rahesajaneljakümne rubla asemel maksate
 mulle edaspidi 120 rubla renti ja ma tahan
 teid ka muul wiisil aidata.

Pärn ja Mari

(waatavad suure rõõmuga üks teise sisse Reinholdi otja).

Olge tuhandeks terve!

Liisa.

Semmes, kas tohin nüüd ka ta kaela hakata?

Pärn.

Muusta teda!

M a r i.

Tee ta õnnelikuks!

L i i s a

(lähleb Reinholdi juure ja hakkab ta kaela ümbert kinni).

Ära pane mitte pahaks, kui ma so kaela hakkam ja enam ära ei tahaks minnagi. Sa oled nii helde, et meie seda sugugi ei ole ära teeninud. Meie oleme waeised inimesed, kes sulle midagi ei suuda anda. Oh seda kahjust, et nii kehwad oleme!

R e i n h o l d.

Siin teie kirikus lajeme endid laulatada.

L i i s a.

Säh, ja küll siis külarahwas filmad pärani ajawad, kui seda kõik näewad!

R e i n h o l d (wõtab lilled).

Säh — waata nende lillede pääle. Loodus on oma sigitawa wäe nende üle wälja walanud, aga meie läheme tuimalt ja külmalt neist mööda. Liisa, sinu käest olen ma nad saanud, wõta nad pulmapärjaks jälle minu käest tagasi. (Paneb lille Liisa juustesse). Ditse nagu nemad, iee rõõmu nagu nemad ja jää, nagu ise ütlesid, oma lihtkorrallisele ehtele truiks, kellega so wäljad seni ajani sind on ehitanud! Kümne aasta pärast, kui Jumal elu ja terwist annab ja sa minuga läbi nende wäljade käid, siis rõõmusta, kui sa neid lillesid näed ja mõtle: Sündimine ja rikkus ei tee mitte

nimesti tõeste inimeseks, waid südame-, waimu-
a meele-haridus.

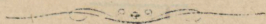
P ä r n.

Sumal õnnistagu teid!

M a r i (suure rõõmuga).

Ma jooksen toon lapsed ka seie! (Jookseb ära).

(Wahetett langeb. Ots.)

Mitmesugused näitemängud.

Tuletorn.

Üks kurblik näitemäng, kahes waatuses.
Sind 50 kop.

Arthur ja Anna

ehf

Wana ja uue aea inimesed.
Sind 20 kop.

Särane Muisk

ehf

Sada wafka tangusoola.
Sind 40 kop.

Oksjon!

Lugu waese rahwa elust.

Sind 20 kop.

Leppimine surmas

ehf

Kurb lugu kabe wenna wabel.

Sind 18 kop.

Heimthali

laenu raamatu-kogu

Raamatu hind

Lugeinise aeg 2. nädal

— hind 2. kop.

N° 321.